

Multiplex- Schaats- Wals.

't Was het zoekend brein gegeven,
Van een waren zoon van 't Noord;
Zijn volhardend rustloos streven
Bracht de wondervoetwiek voort.

Wie thans zwenken wil of zweven
Als een zwaluw in 't azuur –
Grijp de “Multiplex” slechts even
't Hart vol gloed en wintervuur.

Ja wie *wenden* wil of *zwaaien*
Of wil *zwieren* hand in hand,
Welk een gratie bij dat *draaien*,
Kunstvol, schoon en elegant.

Of wel wie een kans wil wagen
Als een maat voorbij hem snelt,
Zonder moeite noch vertragen
Heeft hij *fluks* zijn schaats vermeld.

En hij schiet met *rechter streken*
Op dezelfde voetwiek voort,
Tot hun weldra is gebleken
Wien de zege toebehoort.

Oud en jong schudt af het schoeisel
Als het knelt en klemt uw voet,
Werpt het van U 't oude knoeisel,
Slecht voor vroeger tijden goed.

**Wie zou nog naar 't oude vragen?
Haast is “Multiplex” de naam
Heel de wereld rond gedragen
Op de vleug'len van de Faam!**

Collectie Anrie Broere.

**KOUWE
DRUKTE**

Uitgave van

verzamelkring
De Doolster

4^e jaargang – nummer 11 – april 2001

Omslagillustraties

Duplexschaats voor, duplexschaats achter, de duplexschaats vind je overal. Je kunt er bijna een liedje van maken. Dat is trouwens ook gebeurd, ruim honderd jaar geleden, zoals te zien is op de achterzijde van K.D. 11. De voorzijde is een fraaie kopie van de originele catalogus: een tekening gemaakt door W. Mulier. Als je zo'n oude catalogus onder ogen krijgt vraag je je af in wiens handen hij al geweest is voordat hij bij een verzamelaar terecht kwam.

Een klein tipje van dat geheim licht de catalogus zelf al op. Aan de achterzijde zijn twee halve postzegels te zien van twee cent die tussen 1876 en '94 uitgegeven zijn. Voor vier cent werd deze catalogus dus door de Multiplexschaats Co. verstuurd naar zijn klant. Zelfs de klant is bekend: Fritz Hoek, vertegenwoordiger der Multiplex Schaats Co. Groningen. Kantoor: Laan van Nieuw Oost-Indië 25 Den Haag. Wie woonde daar ook al weer in de buurt? Juist: Pim Mulier. Zou dit exemplaar dan misschien van Pim Mulier geweest zijn? Genoeg gefantaseerd. Geen fantasie -maar wel heel erg toevallig- is dat er deze zomer in het Schaatsmuseum van Gauke Bootsma een tentoonstelling komt, gewijd aan de Duplexschaatsen van Ubel Wierda.

De redactie van Kouwe Drukke wenst alle abonnees weer genoeglijke leesmomenen toe.

Annie Broere.

Inhoud	Blz.
Beschrijving omslagillustraties	... 1
len, twa, trijefuort !	2
Sieben & Co	.. 4
Mijn eerste schaatstocht	.. 6
Drie bijzondere catalogi en het mogelijke plagiaat van Pim Mulier	.. 10
Oproep 1, Gegevens Multiplex-schaatsen	13
Stempelkaart (22) Ad Huipen	14
Wereldkampioen achteruit schaatsen	.. 15
De Trommel (1).	... 17
Aanvulling "De Trommel"(1)	18
Boek en zopie	18
Vitrine 11	19
Boek en Zopie (vervolg)	.. 21
Kanttekening (Ameidenars?)	... 24
Baanvegen (5)	.. 25
Cloisonnétegels met winterlandschappen (10)	29
Nieuwkoopse schaatsenmaker De Rooy	30
Oproep 2. Scandinavische schaatsenmakers	.. 31
Het Krabbelbaantje	32
Stempelkaart (23) Ad de Boer	. 35
Iets nieuws op het ijs	. 35
Leg er eens aan – expositie	. 36
Export Friesche schaatsen naar Amerika	.. 37
Van de redactie	.. 38

Medewerkers aan dit nummer zijn: Aly en Hedman Bijlsma, Ron Couwenhoven, Harry Karssies, Frits Locher/Ed Braakman, Teun Wanink en de redactieleden. Cartoon blz. 8. Gert Visscher, Bennekom

len, twa, trije.....fuort !

Deze woorden vormden vroeger in Friesland het startsein bij de kortebaanwedstrijden. Ze vormen ook de titel van het interessante (door Hedman Bijlsma geschreven) boekje over het kortebaanschaatsen in Friesland. Misschien mag ik deze aanhef ook gebruiken om mij voor te stellen als jullie nieuwe mederedacteur van Kouwe Drukke. Door de Friese titel geef ik al aan waar mijn roots liggen. Ergens op dat lange eind van de Elfstedentocht tussen Franeker en Dokkum ligt Berlikum, mijn geboorteplaats. De Blikvaart is niet ver daar vandaan. Dat door veel Elfstedentochtrijders gevreesde stuk! Voor velen wordt dit punt pas ruim na zessen 's avonds bereikt. Dan volgt nog een traject in het donker, met verwaaide sneeuw, harde wind (die dan altijd uit het oosten komt, net uit die richting waar jij heen moet), scheuren, enkele centimeters dooiwater en verder alle narigheid die je maar kunt bedenken. De Blikvaart was in de zomer de plek waar wij als jongens heengingen om te zwemmen. Zodra je over deze vaart van nog geen 10 meter breed heen kon zwemmen, kon je zeggen dat je de zwemkunst meester was. Dat was dan niet een officiële slag, maar een soort slag die je nog kunt bewonderen als ik mij zomers 's morgens vroeg in het water stort van de Vrije Slag in Bennekom. Ik zorg er wel voor niet met mijn hoofd onder water te komen, want daaraan heb ik een broertje dood (ik kan mijn ogen dan zo moeilijk weer open krijgen). De slag werd eens door een badmeester gekwalificeerd als de zeemanslag. Het is meer een halfdrijf- halfzwemslag.

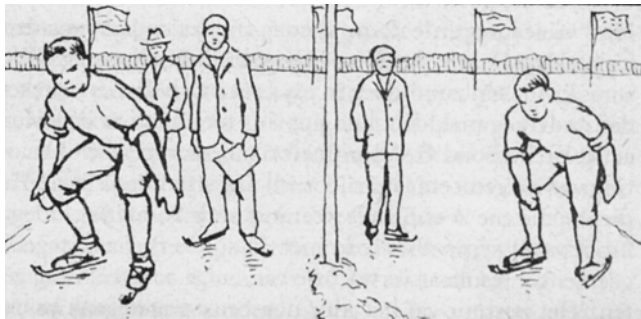
Uit het voorgaande kan het geïnteresseerde Poolsterlid nu al één belangrijke conclusie trekken, namelijk dat jullie scribent inmiddels richting Gelderland is verhuisd. Inderdaad. Dat was al in 1947. Dat betekent dat hij (inderdaad ik ben een hij, dan weet je dat ook al weer; ik heb verder geen behoefte mijn geaardheid nader uit de doeken te doen) al langer in deze mooie provincie woont dan in zijn geboorteprovincie. En met veel plezier. Wat het water betreft haalt Gelderland het natuurlijk niet bij Friesland. Je kunt toch nooit op de Rijn of op de IJssel schaatsen en op de uiterwaarden is het ook altijd maar behelpen. En dan blijft alleen nog maar het Uddelermeer. Wij wonen tegenwoordig met veel genoeg in Bennekom, een plaats met een opmerkelijke concentratie van Poolsterleden. Reken eens uit; als die concentratie overal in het land zo hoog zou zijn, hoeveel leden de Poolster dan wel zou hebben. Ik moet er niet aan denken! Wel vind ik dat er nog wel een paar bij kunnen. Maar boven een bepaalde limiet zullen we toch eens aan een wachtlijst moeten gaan denken of aan een vorm van ballotage. Punt voor een bestuursvergadering?

Een tweede, maar verkeerde, conclusie, die de minder kritische lezer na mijn Elfstedentocht epos zou kunnen trekken, is dat hier een fanatieke schaatser aan het woord is, die zodra de gelegenheid zich voordoet geen vierkante meter kunst- of natuurij ongemoeid zal laten. Helaas, met schaamrood op mijn kaken; niets is minder waar. Eénmaal heb ik overwogen om aan een Elfstedentocht mee te doen. Dat was aan die van 1954, die door Jeen van den Berg in een recordtijd gereden werd. Maar de weersverwachtingen waren toen uitgesproken slecht. 's Maandags voor de tocht, die op de woensdag daarna zou plaats vinden, heb ik op mijn eentje met een straffe oostenwind tegen dat stuk tussen Berlikum en Dokkum gereden. En dát was me een eind! Ja, terug had je de wind in de rug. Maar op die vroege woensdagmorgen ben ik op de bus en de trein gestapt, richting Breda, waar ik toen gelegd was. Wat heb ik daar een spijt van gehad!! Er stond weinig wind, het was zonnig, en het vroor licht. Echt weer voor een Elfstedentochtrijder in de dop nooit meer worden. Ik heb ook meteen bedankt.

En sindsdien zag ik het met het schaatsen niet meer zo zitten. Net alsof de fut er helemaal uit was. Tegenwoordig rijd ik alleen nog maar tochtjes, maar ze moeten niet te lang zijn. De Meijetocht is bij mij favoriet. Mijn gemiddelde snelheid ligt niet veel boven de 10 kilometer. Dus moet ik niet al te laat starten, wil ik voor donker over zijn. Ik rijd dan op houten Noren van Nooitgedagt. Bij die gelegenheid heb ik nog de kistjes uit mijn diensttijd aan en ook een lange onderbroek uit die periode. Eerst had ik ook nog mijn uniform aan (lekker winddicht) en mijn koppel en putties om (geeft ook stevigheid). Maar dat begon na enige jaren toch wat in de gaten te lopen. Ik hoorde opmerkingen als "van welke lichting zou die nu zijn?" en "zeker een Belg" (nooit geweten dat ze die oude uniformen later aan België verkocht hebben).

Na het voorgaande zal het je niet verwonderen dat ik niet/wel (naar eigen keuze invullen) met open armen in de redactie van Kouwe Drukke opgenomen ben. Wel met dien verstande dat mij nog niet een duidelijke taak toebedeeld is (nou ja, ik moest dit redactionele stukje schrijven). Verstandig, eerst maar eens zien wat voor vlees jullie nou weer in de kuip hebben.

En nu dus: "ien, twa, trije...fuort" !

Minne Nieuwhof

Advertentie

Minne Nieuwhof biedt te koop aan diverse boeken ect., die op het schaatsen en het ijsgebeuren betrekking hebben.
Ook romans en kinderboeken.
Lijst met meer dan 100 nummers wordt op aanvraag toegestuurd.

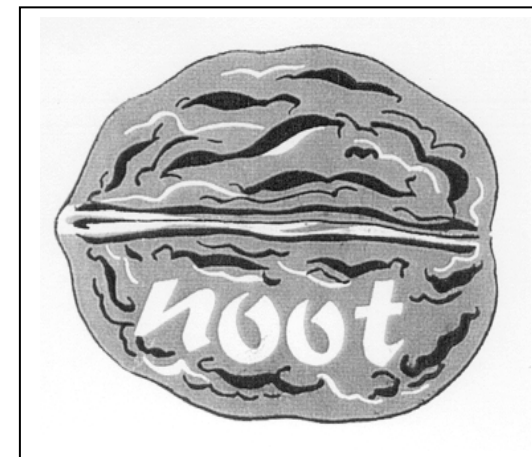
Telefoon: 0318 420327

C.G. Sieben & Co.

Onderstaande tekst is grotendeels gebaseerd op geschreven tekst aan de redactie van Kouwe Drukke van Poolsterlid Ed Braakman en vooral wat betreft de passage over de periode tijdens de Tweede Wereldoorlog op een brief van de heer R. Rautzenberg aan Frits Locher.

Veel verzamelaars hebben in hun bezit schaatsen van de Duitse firma C.G. Sieben & Co. Deze schaatsen zijn het beste te herkennen aan de merktekens in het ijzer. Deze firma gebruikte in Nederland voor de verkoop van schaatsen voornamelijk twee beeldmerken: een noot al dan niet met de tekst "Noot" er onder en het cijfer 7 in hoofdletter G die weer omgeven is door hoofdletter C. Ook schaatsen met het merk "Kampioenschaats" in het ijzer geslagen zijn afkomstig van deze firma.

Tot voor kort was onder de Poolsterleden weinig bekend over C.G. Sieben & Co., behalve dat het Nederlandse filiaal in Amsterdam was gevestigd.

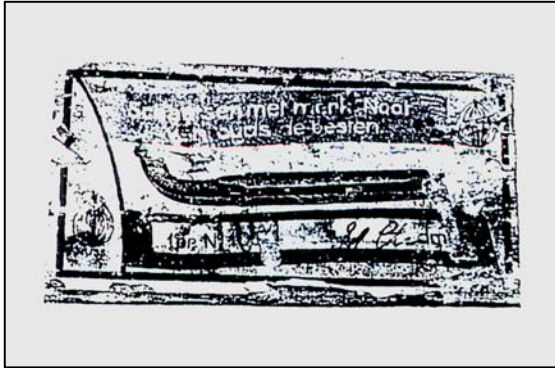

Ed Braakman is op speurtocht gegaan in Amsterdam, heeft ontdekt dat het bedrijf nog bestaat en heeft afgelopen zomer de huidige directeur, de heer J. Reesink en zijn vader, de heer W.A.C. Reesink geïnterviewd. Daarbij was ook aanwezig René Diekstra. Toevallig was ik ongeveer tegelijkertijd in contact gekomen met de heer R. Rautzenberg uit Remscheid, de zoon van de oprichter van het filiaal in Amsterdam, en was van hem het een en ander over C.G. Sieben & Co. te weten gekomen.

Het "Huis Sieben" gaat terug naar 1750 toen in Remscheid een zekere Jacob Grothaus begon met het produceren van gereedschappen. De kwaliteit en zijn snedig koopmanschap leidde tot succes. Omstreeks 1920 bleek het bedrijf gefuseerd te zijn met dat van Sieben. Deze firma, ook gevestigd in Remscheid, was een bedrijf dat blikscharen maakte en tegelijkertijd een handelsmaatschappij was in in- en verkoop. Sieben heeft J. Grothaus al omstreeks 1860 overgenomen. Deze overname vond plaats in het café van J. Grothaus, maar door onbekende oorzaken wordt deze fusie pas na de Eerste Wereldoorlog echt bekend. C.G. Sieben & Co heeft, volgens W.A.C. Reesink, ook het kleine bedrijf Nuss overgenomen. Wanneer dat plaatsvond weet hij niet.

Aan het begin van de 20e eeuw bestond de directie uit de heren Carl Gustaf Sieben, Karl Schurmann en Daniel Langerfeld. Beide bedrijven zijn dus van Duitse oorsprong. De vooruitziende blik van Langerfeld, die vloeiend Nederlands sprak en gekleed ging als een deftige dominee, was er de oorzaak van dat er werd uitgebreid met een vestiging in Nederland. In Amsterdam werd in 1921 aan de Keizersgracht 70 een Nederlands filiaal geopend. De heer E(?). Rautzenberg werd uit Remscheid naar Amsterdam gestuurd als eerste filiaalhouder. Omstreeks 1924-1925 werd hij partner.

In 1927 (?) nam men i.v.m. ruimtegebrek het pand Nieuwe Zijds Voorburgwal 32 in gebruik. Volgens de heer R. Rautzenberg, de zoon van E. Rautzenberg, was het pand Keizersgracht 70 ook nog enige jaren daarna in gebruik.

Gedurende de oorlogsjaren 1940-1945 liepen de zaken erg terug aangezien er door het Contingenteringssysteem van IJzer en Staal veel minder gereedschappen konden worden vervaardigd dan de jaren ervoor. Men kon dus ook veel minder verkopen. Met zekerheid waren schaatsen niet "Kriegswichtig". Ook de buitenlandse relaties die de heer E. Rautzenberg onderhield (CCM in Canada, Mil-

lers-Falls in U.S.A.) waren natuurlijk totaal afgebroken. Na de oorlog werd in april 1946 Reesink de eigenaar. Reesink en Rautzenberg kenden elkaar omdat Reesink, gevestigd in Zutphen, ook één van de paar bedrijven was die in die jaren de groothandel in gereedschappen in Nederland beheersten. De heer R. Rautzenberg werkte vanaf 1947 voor C.G. Sieben & Co. in Remscheid tot de sluiting van het bedrijf in Remscheid in 1954 na de dood van Karl Schürmann. Carl Gustav Sieben was al in 1936 overleden. Er waren geen opvolgers.

Na de oorlog heeft dhr. W.A.C. Reesink dus het filiaal van C.G. Sieben & Co. in Amsterdam overgenomen, alsmede ook alle octrooien en rechten waaronder de beeldmerken noot en CG7.

C.G. Sieben & Co. werd in Nederland een succesvolle handelsmaatschappij dankzij de verkoop van Camping Gaz. Het bedrijf verhuisde naar de Basisweg 61, het huidige adres. De verkoop van paren schaatsen bij C.G. Sieben & Co. in Amsterdam verliep in de tijd als volgt: 1923 / 6.000 paar, 1929 / 91.700 paar, 1933 / 120.000 paar, 1935 / 2.000 paar, 1940 / 100.000 paar, 1960 / 207.941 paar, 1965 / 349.691 paar en 1983 / 73.543 paar. In 1983 ging het al slecht met de verkoop van schaatsen, daarna kwam dat niet meer goed. Sieben verkocht, in ieder geval na de oorlog, houten schaatsen die gemaakt waren bij fa.K.E. de Vries uit IJlst. Daar maakte men het merk Kampioenschaats voor Sieben & Co, waarschijnlijk tot uiterlijk 1960. (Zie blz.143 van het boek "Friese Schaatsenmakers" van Wiebe Blauw).

C.G. Sieben & Co. verkoopt in die jaren ook Nooren van matige kwaliteit en ijshockeyschaatsen en schoonrijders van CCM uit Canada. CCM staat voor Canadian Cycle Manufacturing. Ook werd door Sieben alles m.b.t. ijshockey-uitrustingen verkocht aan detaillisten. Tevens had C.G. Sieben & Co als enige in Nederland het recht om de schaatsen van de fabriek Gloria uit Remscheid te verkopen.

Op dit moment is C.G. Sieben & Co. Amsterdam een kleine handelsmaatschappij die zich niet meer bezig houdt met de verkoop van schaatsen.

Frits Locher

Mijn eerste schaatsstocht

Het was een mooie middag, we waren gaan schaatsen op "De Groentjes", een stuk uiterwaard waar de klei diep was uitgegraven. Het water in de Rijn was gaan vallen, waardoor het op de meeste plaatsen onder het ijs weggezakt was, zodat het ijs op de grond lag. Dan krijg je zo'n golvende ijsvlakte, maar op de Groentjes kon je nog heerlijk schaatsen. Ik had al heel wat baantjes achter Steven Wanders geschaatst. Steven was in het begin van de middag op het ijs gekomen en zou tegen melkerstijd weer naar huis gaan. Dat deed hij elke middag, trainen voor de Elfstedentocht. Hij reed de hele middag aan één stuk door, zonder maar één keer stil te staan. Al was ik vijftien jaar oud, ik droomde toen al van een Elfstedentocht en Steven was daarin mijn voorbeeld. In 1942 was hij twaalfde, na lange tijd in de kopgroep gereden te hebben. In 1947 heeft hij de tocht wel uitgereden, maar helaas kwam hij te laat binnen. Hij was sneeuwblind geworden en er was een stuk van zijn schaats afgebroken. Mijn vader had voor hem een paar oude noren opgeknapt door er nieuwe glij-ijzers in te zetten. Dit waren hele dunne machinezaagjes die eigenlijk te hard waren voor het gebruik als glij-ijzer. Steven was met zijn schaats in een scheur terechtgekomen, waardoor er een stuk van vijf centimeter van de voorkant afgebroken was. In Hindeloopen heeft een smid de voorkant een beetje rond geslepen. Met deze handicap de tocht toch uitrijden was al een prestatie. Mijn vader had voor mij ook een paar oude noren opgeknapt. Het waren Möss noren. De schoenen werden bij Haagsman de schoenmaker op maat gemaakt, daarmee was ik de eerste jongen van mijn leeftijd die in Wageningen op noren reed!

's Avonds thuis zei mijn vader, 'ik heb je vanmiddag eens in de gaten gehouden, je schaatst aardig goed, heb je zin om morgen met mij een tocht te gaan maken'? Nou dat was niet tegen dovemansoren gezegd. Dus op tijd naar bed, we moesten vroeg op. De keuze was gevallen op de drie-Merentocht. Deze tocht was 60 km lang en startte in Leiden. 's Nachts droomde ik al dat ik op een paar heel bijzondere schaatsen de Elfstedentocht reed. Deze schaatsen had ik zelf uitgevonden. Het bijzondere er van was, dat het glij-ijzer verwarmd kon worden, waardoor er tussen het ijzer en het ijs een waterfilmpje ontstond. Je kon met die schaatsen wel twee tot drie keer zo hard rijden als op gewone schaatsen. Net toen ik de kopgroep inhaalde, liep mijn zelfgemaakte wekker af, hetgeen betekende opstaan en aan de werkelijkheid beginnen.

's Avonds hadden we onze proviand al klaar gemaakt: een paar boterhammen en kleine stukjes worst. Wat niet ontbrak was de chocoladeletter van Sinterklaas. Die bewaarde ik altijd voor het ijs. Helaas heb ik heel wat letters pas in maart opgegeten, doordat er de hele winter geen ijs was. Echte sportkleding hadden we toen nog niet, mijn moeder had voor mijn vader wel een schaatsbroek gemaakt. Dit was een broek met een klep, aan de voorkant was een dubbele laag stof aangebracht, die je met behulp van twee ritssluitingen naar beneden kon laten hangen, zodat de gulp vrij kwam. De klep was gevoerd met een zemen lap. De zemen lap was mijn vader echter kwijt geraakt tijdens de elfstedentocht van 1947, op de Fluessen tijdens een plaspauze. Mijn moeder had voor ons beiden een ijskap gemaakt, die gevoerd was met parachutezijde. Ik had een trainingsbroek aan met daaronder mijn pyjamabroek en een paar truien met daaronder een jaegerhemd. Om een winddichte laag te krijgen had mijn vader van blauw tekenlinnen een soort hesje gemaakt dat tussen de truien werd gedragen, maar dat trok ik pas aan bij de start van de tocht. We hadden eerst nog een treinreis in het vooruitzicht.

Terwijl we naar het busstation liepen kwam ons de geur van oliebollen in de neus toen we bakker van 't Zandt passeerden. Morgen was het zondag, maar ook oudejaarsdag! Met de WEBO (Wageningse Edese Bus Onderneming naar het station Ede-Wageningen waar we op de trein stapten naar Leiden. Al was ik al vijftien jaar, zo vaak had ik nog niet in de

trein gezeten dus was dat al een hele belevenis. Het eerste traject was het nog donker, dus weinig te zien. Maar toen we Utrecht voorbij waren, konden we al sloten en vaarten zien die bevroren waren, ja zelfs schaatsenrijders zagen we. Dit was wat anders dan de rondjes van een kilometer op de Groentjes.

In Leiden aangekomen moesten we inschrijven midden in de stad, in een café aan een plein. Het was een hele drukte in dat café, maar het lukte ons om snel in te schrijven en onze overjassen in de garderobe kwijt te raken. Het startpunt was bij de Driegatenbrug. Dit punt lag ver buiten Leiden, een busje pendelde tussen plein en de Driegatenbrug. Er stonden zoveel deelnemers op deze bus te wachten, dat mijn vader voorstelde om maar te gaan lopen. We waren niet de enigen en het was een goede oefening om de spieren van de lange treinreis wat los te lopen. Toen we bijna bij de Driegatenbrug waren, ging ons pas de eerste bus voorbij.

Er stonden allemaal bankjes langs het ijs. Ik zat naast een jongen die een paar prachtige nieuwe noren had. Kennelijk had hij nu al koude handen, want hij riep om zijn moeder of die zijn veters even aan wilde trekken. Mijn vader zei al, 'nou dat moet jij niet aan mij vragen, want dan neem ik je nooit meer mee'. Even later zag ik die jongen met zijn mooie noren zonder beschermers over de straat lopen naar zijn familie. Ik zal maar niet herhalen wat het commentaar toen was van mijn vader. We zijn maar gauw vertrokken om nog meer ergernis te voorkomen. De eerste etappe ging naar de Kagerplas. Het ijs was mooi, eerst een stukje tegenwind. Er stond gelukkig niet veel wind, deze zou later op de dag behoorlijk aanwakken. De rietkragen langs het ijs waren berijpt en glinsterden in de zon. Toen we bij een kruising kwamen moesten wij links aanhouden richting De Kaag. Met de wind schuin achter waren we dan ook zo op de grote plas. Dat had ik nog nooit meegeemaakt, zo'n grote ijsvlakte. Heerlijk was dat, hier kon je de benen even uitslaan. "Doe nou maar kalm aan zei mijn vader, "we hebben er pas een kwart van de tocht op zitten". In Café Kompas moesten we stempelen. Verder naar Rijpwetering. Op de Kagerplas waren ze aan het ijszeilen. Wat hadden die bootjes een snelheid! Al gauw vernauwde de baan zich weer en kwamen we op een vaart. Door deze vaart was een grote boot gevaren toen het ijs nog niet zo dik was. Je kon een beetje langs de kant schaatsen, maar toch had ik er problemen mee. Het ging nogal schokkerig en ik zou een paar keer bijna vallen. Het viel mij op dat mijn vader er veel minder last van had. Ik hoorde hem zeggen, 'achterop rijden, probeer je tenen in de schoen omhoog te steken'. Ik zal dit advies nooit vergeten wanneer ik weer in een dergelijke situatie terechtkom. Jaren later toen ik deze tocht nog een keer met een vriend schaatste, was de hele Braassemer Meer zo hobbelig bevroren. Terwijl ik stond te wachten totdat Adrie weer bij mij was, was hij minstens tien keer gevallen. 'Ik snap niet hoe jij over die hobbels heen komt' zei hij. Nou je kent mijn antwoord, 'achter op de schaats rijden, probeer je tenen in de schoen omhoog te steken'. Jawel hoor het ging meteen al een stuk beter met hem. Café Bakker in Rijpwetering was onze volgende stempelplaats. Verder ging het weer richting Braassemer Meer. Dit was een grote oversteek. We schaatsten aan de westkant langs de oever van het meer tot het Paviljoen "De Brasem". Daar moesten we ook stempelen. Via Oude Wetering en Leimuiden moesten we naar Bilderdam dat was het verste punt van onze tocht. Bij Leimuiden in de buurt moesten we onder een brugje door.

We kwamen tegelijk aan met een hele familie die er nogal chic gekleed uitzag, mooie jacks enz. Net op tijd waarschuwde mijn vader mij, dat er een spijker onder brug uitstak. De man van die familie was kennelijk wat achterop geraakt en kwam met volle snelheid op de brug aan rijden. Hij schoof tegelijkertijd met mij onder de brug door.

Terwijl iedereen stond te gillen let 'op de spijker', schaatste de man onverdroten door.

'Hoe bedoel je, een grote scheur
ik zie helemaal geen scheur

Jawel hoor, enigszins door mij gehinderd, vloog hij langs mij. De spijker pikte hem precies in de kraag van zijn mooie nieuwe jack met als gevolg dat zijn jack keurig in twee helften van zijn rug af viel. Voor ons en zijn kinderen was dat natuurlijk lachen geblazen, maar mevrouw vond het helemaal niet leuk en schold hem de huid vol. Nou, wij lachten nog tot Café Roos in Bilderdam waar we het vijfde stempel moesten halen.

Na het genot van een heerlijke kop erwtensoep, weer verder richting de Langeraaarse Plassen. Op dit punt splitste de drie-Merentocht zich van de vier-Merentocht. Wij moesten rechtsaf, terwijl de vier-Merentocht van 90 km rechtdoor ging en via Tolhuis, Sluitkade, Nieuwkoop en Ter Aar zich weer bij Langeaar op onze route aansloot. De afstand die wij moesten schaatsen over de Langeraaarse Plassen was niet zo ver en al gauw waren we in Langeaar, mede door de wind, die nu aardig aan begon te wakken. Ook de temperatuur liep op en was volgens mijn vader al boven nul.

We krijgen dooi' zei mijn vader toen een paar kraaien op een stuk land van die rare kras-sende geluiden maakten. Het kon wel eens de laatste dag zijn dat we deze tocht kunnen schaatsen, waren zijn profetische woorden.

Van Langeraar weer verder naar het Braassemer Meer. Dit ging echt hard, nu hadden we de wind pal achter. Uitkomende op de Braassem, zagen we een koek- en zopietent waar nogal veel mensen om heen stonden. Ook stond er veel water op het ijs, zodat je amper met droge voeten bij die tent kon komen. 'Laten we maar verder gaan' zei mijn vader, 'het is me hier te nat'. Wij verder, lekker met de wind in de rug. Het ijs begon wel wat zachter te worden maar daar hadden we niet veel last van. Het ging aardig hard en we zeiden nog tegen elkaar, 'maar goed dat we dit stuk niet de andere kant op moeten rijden'. Toch zat mij die koek en zopie-tent niet lekker. Ik had het kaartje goed bestudeerd en ik meende dat we op dat punt een controlepost moesten hebben. Vlak voor Hoogmade sprak ik mijn vader daarop aan, 'Pa moesten we daar op de Braassem niet een stempel halen'? Kaartje erbij gehaald en ja hoor, dat was de contrôle van Rijsaterwoude. Bang dat ik nu niet het fel begeerde kruisje zou krijgen, wist ik mijn vader over te halen om terug te gaan. Eerst voelde hij daar niet veel voor, want het was toch altijd een kilometer of zes dat we terug moesten en dat tegen de wind in. Gelukkig was het water (ijs) van de Wijde Aa, de naam zegt het al, goed breed. Nu moest ik laten zien dat mijn conditie werkelijk goed was, door op kop te gaan rijden. Het was inderdaad een controlepost. Door het vele water dat in de tussentijd op het ijs was gekomen, had men deze al verplaatst naar de wal. Vlug weer terug naar Hoogmade waar we bij de ijskraam een kop warme chocolademelk namen om even bij te komen van de vermoeienissen. Hoogmade was onze laatste controlepost. We moesten nog zo'n vijf kilometer naar het eindpunt, "de Driegatenbrug", waar we opgestapt waren. Met de wind in de rug was dit een peulenschilletje, maar ik was wel

blij dat we met de bus terug konden naar Leiden. De benen en de voeten voelden wel wat vreemd aan. In het café waar we onze overjassen hadden achtergelaten, was het een drukte van belang. Hier moesten we onze stempelkaarten inleveren. Een teleurstelling was wel dat we de medaille niet mee kregen. Deze zou later opgestuurd worden. Nog even wat drinken en een boterham opeten die we in onze jaszakken hadden laten zitten en weer op huis aan met de trein. Gelukkig hadden we een goede verbinding. Na ruim twee uur waren we thuis. Daar wachtte moeders met het eten, gebakken aardappeltjes met kruiden en een lekker toetje na.

Op 21 mei 1951 viel er een brief in onze brievenbus, met daarin twee stempelkaarten en twee medailles en een vriendelijk briefje van mijnheer Joh. van Zwieten, voorzitter van het Hollands Merendistrict van het Gewest Zuid Holland, waarin hij uiteenzette waarom het allemaal zo lang geduurd had. Voor ons was de medaille en de brief

de afsluiting van een mooie tocht waaraan we nog altijd met veel plezier terug denken.

Bart van de Peppel.

Drie bijzondere catalogi en het mogelijke plagiaat van Pim Mulier

De titel van dit artikel lijkt wel het begin van een soapserie. Ik hoop echter aan te tonen dat het met het soap-gehalte van dit artikel wel mee zal vallen.

De doelstelling van Kouwe Drukke is het waarheidsgehalte hoog te houden en indien enigszins mogelijk de kennis van de schaats en de randgebieden daaromheen uit te breiden. Terugblikkend op de afgelopen 10 nummers denk ik dat we daar met zijn allen heel aardig in geslaagd zijn.

De eerste catalogus

De tweede catalogus

Enige jaren geleden heb ik op een veiling de zeldzame catalogus van de Multiplex Schaats uit oktober 1896 kunnen kopen.

De Multiplexschaats of beter de Duplexschaats uitgevonden door Ubel Wierda is bij de meeste verzamelaars een geliefd verzamelobject. René Diekstra heeft zelfs een aantal prototypen van het Omniplex-schaatssysteem in zijn bezit. De Multiplex-Schaats Company, met als directeur de Duitser Anton Tönnies, pakte de P.R. groots aan. Hij liet een catalogus verschijnen in 4 talen en vroeg Pim Mulier een aanbeveling te schrijven bij dit type schaatsen.

Bovendien heeft hij Mulier gevraagd deze catalogus te illustreren. Dit geeft deze catalogus een duidelijke meerwaarde. Ook maakte hij een nu zeldzame affiche voor dit type schaatsen. Als bijzonderheid valt nog te vermelden dat een zekere Gottfried Mann zelfs een MultiplexSchaats-wals heeft gecomponeerd met een

hoogdravende tekst waarin alle eigenschappen van deze schaats breed uitgemeten worden.

't Was het zoekend brein gegeven,
Van een waren zoon van 't Noord
Zijn volhardend rusteloos streven
Bracht de won-der-voet-wiek voort

Het liep overigens met de Multiplex schaats niet goed af. Ondanks de fraaie catalogus en de patenten die "in 12 landen van het noordelijk wereld halfrond" werden verstrekt leed de compagnie schipbreuk en na een brand waaraan figuurlijk een flink luchtje zat, voor de brand werd de hele voorraad uit de loodsen gehaald, verdween de heer Tönnies met de noorderzon.

De derde catalogus

Bijgewerkt Exemplaar. Of dit ook ooit gebeurd is, is mij onbekend. Tussen de eerste uitgave en de aantekeningen in dit exemplaar zitten wel enkele jaren, want Ubel Wierda noemt een jaartal van iemand die in 1911 overleden is. In dit boekje staan trouwens geen afbeeldingen die door Pim Mulier zijn gemaakt.

De tweede catalogus

De firma Ruiter uit Akkrum zag wel iets in de Duplexschaats (in de praktijk werd deze schaats namelijk zo genoemd) en nam de patenten over. Multiplex schaatssysteem werd uitgebreid en omgedoopt tot het "Omniplex Schaatssysteem" en de heer Ubel Wierda schreef op verzoek van de firma Ruiter een nieuwe catalogus waarin hij zijn systeem uitlegde. Waaruit dit systeem nu precies bestaat is al verschillende keren beschreven, dus dat laat ik nu maar achterwege. Van dit boekje, want het is eigenlijk meer een boekje dan een catalogus, heb ik een exemplaar kunnen kopen van de heer Willemsma, de laatste directeur van de firma Ruiter. Het bijzondere van dit boekje is nu dat er een groot aantal aanvullingen met de hand zijn bijgeschreven door Ubel Wierda. Ook de prijzen zijn, hand-matig, aangepast. Kennelijk was het de bedoeling een tweede druk van dit boekje te laten verschijnen. Op de omslag staat dan ook, alweer in het fraaie handschrift van Ubel Wierda.

De derde catalogus

Het afgelopen jaar ben ik via Fred de Vegt in het bezit gekomen van een oude Russische catalogus! Het woord catalogus is qua vorm niet helemaal juist, want het zijn zes losse velletjes, de omslag is kennelijk verloren gegaan. Qua inhoud is het echter des te interessanter. En wel om de volgende redenen.

Boven aan elke pagina staat de naam van het warenhuis waar deze schaatsen te koop waren: Robert Kenz. Aan de rechterzijde staat -verticaal- wat voor soort warenhuis dit was: "Magazijn van instrumenten en economische eigendommen". Onderaan staat het adres: Moskou, Mjasnitskajastraat op de hoek van de Miljoetinskisteeg, het **Obidinoj Huis**. Russischer kan het niet en je vraagt je onmiddellijk af of er nog iets over de historie van dit warenhuis bekend is.

Je zou verwachten dat je in deze catalogus Russische schaatsmodellen tegen zou komen. Niets is minder waar! Het zijn schaatsmodellen die je eind 19de en begin 20ste eeuw in West Europa kon kopen. Noorse, Friese en Duitse schaatsen. Op pagina 3 is het meteen al raak. Daar worden 2 paar Noorse schaatsen te koop aangeboden. Een paar van de firma Hagen uit Christiania, het andere paar van de firma Hens uit Hasten bij Remscheid en een paar IJlster schaatsen. Enkele onderschriften wil ik u niet onthouden: **no.1 "Christiania"**, internationale hardrijdschaatsen van de fabriek van L.G.Hagen in Christiania. (=oude naam voor Oslo) Je maakt ze stevig, eens en voor altijd aan het schoeisel vast door middel van een draad, voor een gewicht van ongeveer 425 tot ongeveer 600 gram. Het merendeel van de winnaars van hardrijdwedstrijden op de schaats dankt zijn successen aan deze "Noorse" hardrijdschaatsen, dankzij hun buitengewoon lage gewicht. Prijs: 7 roebel en 80 kopeken per paar.

"No 3 IJLSTER schaats". Deze schaatsen met houten voetblokken worden speciaal aanbevolen voor paarrijdwedstrijden. Je bevestigt ze met lange riemen. Prijs: 2 roebel en 20 kopeken per paar. (Wel een IJlster schaats, maar ook een Fries product?)

De grootste verrassing evenwel waren de plaatjes die in deze catalogus waren afgedrukt. Tot mijn stomme verbazing waren het dezelfde als die in de Multiplex catalogus van Tönnies uit Groningen waren afgedrukt en gesigneerd door W.Mulier.

Какое удовольствие получается при хорошей погоде и музыке, да притом на коньках хорошей конструкции сыграть партию-другую, третью на шарах!

Het IJskolfspel.

Alleen stond hier onder de naam van een Rus: **N.Jermolov**. U begrijpt nu de hamvraag. Wie was de oorspronkelijke tekenaar Pim(Willem) Mulier of Jermolov? Helaas staat er in de Russische catalogus geen jaartal vermeld. De vertaler kon alleen maar constateren dat de catalogus dateert van vóór de Russische Revolutie van 1917, omdat hij gedrukt is in het oud-Russisch. De plaatjes lijken bij oppervlakkige beschouwing precies eender, maar één prentje is bij nader inzicht enigszins veranderd. Vergelijk zelf maar. Op het prentje **Het IJskolfspel** zie je duidelijk de Duplex schaats en links een Hollandse molen. Op het Russische prentje geen Duplexschaats en geen Hollandse molen, ook de vlag rechts is verdwenen. Het lijkt wel op het spelletje: "Zoek de verschillen."

Persoonlijk ben ik genegen te zeggen dat Pim Mulier de Russische prentjes gebruikt heeft voor de Hollandse catalogus. Waarom? Omdat de stijl van tekenen op mij overkomt als niet van Pim Mulier zijnde. Het nevenstaande prentje kan daartoe als voorbeeld dienen. Dit decor van een wedstrijd ziet er wel heel on-Hollands uit. Het Hollandse onderschrift luidt "Moderne wedstrijd van Amateurs", het Russische "Leert

het goed, lieve kinderen, het schaatsenrijden zal jullie plezier brengen en ongetwijfeld van nut zijn". Honderd procent zekerheid heb ik echter niet en graag laat ik mij overtuigen met goede argumenten van het tegendeel. Het blijft spannend! Mijn bijzondere dank gaat uit naar Rolf Zandbergen uit Didam, die deze catalogus op voortreffelijke wijze voor mij heeft vertaald.

Annie Broere

Oproep. 1.

De nog al overdreven aangeprezen Multiplex-schaats blijkt kwalitatief gezien niet zo goed te zijn. Ik heb bijna nog nooit een gaaf stel in handen gehad. Meestal waren ze van alle kanten gerepareerd.

Degenen die een paar Multiplex-schaatsen bezitten, willen die mij melden wat de mankementen zijn en hoe deze zijn verholpen. Liefst met een foto erbij. Ik heb de indruk dat de Duitse versie van de schaats van veel betere kwaliteit is dan de Nederlandse.

De gegevens heb ik nodig voor een artikel in KD12 "Kwaliteitsonderzoek Multiplex-schaats".

Bart van de Peppel.

Stempelkaart (22)

Naam:	Ad Huipen Jan Bertsstraat 36-HS 1111 AS Diemen
Beroep:	Technisch tekenaar
Verzamelaar:	Al zo'n twintig jaar
Lid Poolster:	Sinds 1984 via Dhr. Voorn, de oprichter van het voormalige Hans Brinker-museum in Alkmaar.
Topschaats in het bezit:	Eén Hollandse krulschaats, die werd gevonden inde oude doos bij opa op zolder
Ander topobject:	Engelse kinderschaatsjes met breed ijzer en ingelegd met koper En een koninginneschaats met het houtbrandmerk 'W' en voorzien van bronzen voetplaten. (Voor deze laatste schaatsen is Ad nog op zoek naar de originele bindingen)
Belangstelling:	Zwierschaatsen in het algemeen (Engels, Nederlands of Amerikaans)
Tip voor Kouwe Drukte:	Maak een inventarisatie van valse schaatsen en publiceer deze om 'de markt' schoon te houden. Prima idee! (redactie)

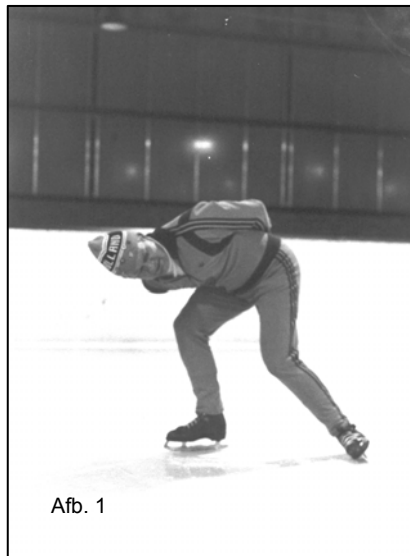
Inlichtingen gevraagd.

Teun Wanink zou graag gegevens willen uitwisselen met leden van onze Poolster, die het bezit zijn van **Finse schaatsen**.

Graag reacties naar Teun Wanink, Burg. V. Doornstraat 19, 1751 CT Schagerbrug.
Tel. 0224 571262

Wereldkampioen.....achteruitschaatsen

Er zijn twee soorten Hulzenbos(ch)en. Namelijk de Hulzebosch met, zoals je ziet, een **sch** en de Hulzebos met alleen een **s**. Beide hebben met het schaatsen te maken. Afgaand op hun accent kun je ze misschien door elkaar halen (hoewel er toch wel belangrijke verschillen in civilisatiegraad zijn). Dat komt omdat ze ongeveer uit dezelfde streek van het land komen. Die met een **s** (over wie het in ons verhaal gaat) komt uit Twello. Wel verschillen ze duidelijk wat de mentaliteit betreft. De eerste, Eric zullen we maar zeggen, laat veel van zich horen, timmert nogal aan de weg, maakt daar haast zijn beroep van. De andere, dus die met een **s** en in het vervolg Ton genoemd, stelt zich bescheidener op. En dat siert hem. Maar dat houdt wel het gevaar in dat zijn bijzondere kwaliteiten niet opgemerkt worden en alleen in een kleine, meer lokale kring bekend zijn. De bedoeling van het interview, dat we ten huize Hulzebos, thans woonachtig in Hoevelaken, met Ton mochten hebben, is om een zeer bijzondere gebeurtenis aan de vergetelheid te ontrukken. Het onderwerp is al in de titel genoemd, want dat konden we niet voor ons houden.

Afb. 1

Op de voorpagina van de twee fraaie plakboeken, die Ton naar aanleiding van dit bijzondere evenement maakte, staat:

"500 mtr. A. U. S. 31- 10- '81", 500 meter achteruitschaatsen. Een prettige bron als je deze gebeurtenis na bijna 20 jaar waarheidsgetrouw aan de lezers van Kouwe Drukke kond wilt doen. En zeker als je deze kleinoden wel even mee naar huis mag nemen. Voor een schaatsmuseum of een fanatieke verzamelaar ook zeer begeerenswaardige objecten!!

Het begon met een brief aan de Tros waarin Ton aanbiedt, in het kader van het programma "De Eerste De Beste", te proberen het record achteruitschaatsen te verbeteren. Hij geeft ook meteen aan wat je daaronder moet verstaan. Niet met twee voeten tegelijk op het ijs achteruit zigzaggen, zoals veel gedaan wordt door de jeugd,

maar echte slagen maken inclusief pootje over door de bocht, maar dan achteruit. Het idee bood tevens de gelegenheid om de carnavalsvereniging "De Hoeveleuters" weer eens extra in het zonnetje te zetten. Vanaf het begin van deze vereniging was Ton hierbij actief betrokken, twee jaar zelfs als Prins Carnaval. Een briljant idee, dat graag door de Tros werd over genomen. Na veel voorbereidend werk en een minutieus uitgewerkt draaiboek ging het gebeuren. Op zaterdag 31 oktober te 10.30 uur op de Deventer kunstijsbaan. Met majorettes, muziek, huldiging op een podium door Prins Carnaval en champagne na afloop. Helaas direct na de start begon het te gieten, maar alles ging perfect tot in het zicht van de haven..... 10 meter voor de finish was het zwemmen geblazen. Onze Ton viel. Hij had wel glijdend de eindstreep kunnen halen. Maar dat was reglementair niet toegestaan. Dus weer opgestaan, weerachteruitrijdend vaart gemaakt en toen schaatsend over de streep.

Afb. 2

van "De Eerste De Beste". Maar helaas door een blamage van de programma-makers waren de verkeerde plaatsen gereserveerd en kwam niemand in beeld. Zou het nog eens interessant zijn op een reünie van de Poolster een opname van dit bijzondere evenement te laten zien?

Minne Nieuwhof en Bart van de Peppel

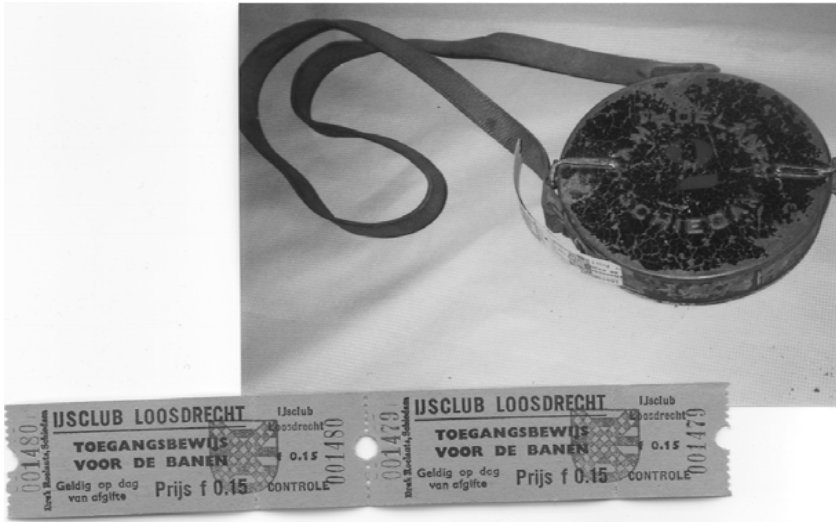

Eén paar schaatsen, twee prijzen:
De gouden schaats van de TROS en de
houten schaats van de burgemeester.

Afb. 1. Ton in actie.

Afb. 2. Ton, in 2001, nog steeds trots op zijn bokaal.

De Trommel (1)

De trommel van Jan van Eijk, schaatsverzamelaar uit Tienhoven. Hij kreeg hem van een inwoner van Loosdrecht, die hem vond op een zolder.

De familie van Eijk woont in een mooie omgeving. Vanuit zijn huis stapt Jan in koude dagen het ijs op en maakt vandaar prachtige tochten door het bevroren landschap van de Tienhovense Trekaten.

De Loosdrechtse Plassen zijn zeer nabij en ook daar kan naar hartelust gereden worden over de prachtig geveegde banen van IJclub 'De Loosdrechtse Plassen'. Deze ijclub werd in 1903 opgericht na een afscheiding van Loosdrechts oudste ijclub 'IJclub Loosdrecht'. Tussen beide clubs uit het verdeelde Loosdrecht, met de eeuwige strijd tussen de 'Theebuiken' en de 'Knollenvreters', schijnt het sindsdien nooit meer echt goed gekomen te zijn. Zodra de winter heeft toegeslagen zet IJclub 'De Loosdrechtse Plassen' haar banen uit op het ijs van de eerste drie Plassen. In mooie weekenden schaatsen er dan tienduizenden mensen over banen die 'onder het oude dorp' soms wel zo'n twintig meter breed zijn.

Voor het gebruik van de banen dient echter wel betaald te worden. De kaartverkopers melden zich 's morgens op het hoofdkwartier en krijgen daar één van de twintig trommels tezamen met de tas met wisselgeld. De 'vrijwilligers' verkopen van achter 'op de wind gezette' rietschotten hun kaartjes. Het verdiende uurloon krijgt nog een opslag van tien procent van de opbrengst van de door hen verkochte kaartjes. Aangezien in het verleden niet iedere kaartverkoper het spel eerlijk speelde zijn de kaartjes van binnenuit genummerd. Er waren namelijk verkopers die ongenummerde kaartjes verkochten en de opbrengst in hun eigen zak stopten. De kaartverkopers van vroeger waren veelal steuntrekkers die in winterdagen gedwongen werden om op het ijs hun geld te verdienen, de steun werd dan door de gemeente Loosdrecht ingetrokken. 'Ga maar naar Courbois, de voorzitter van de IJclub', zei de Loosdrechtse burgemeester hen. Vaak verdienden zij met hun werk op de ijsbaan meer dan de steun die zij van de gemeente ontvingen, dit on-

danks het feit dat veel schaatsers weigerden te betalen voor de aan hen verschaftte ijspret.

'De Loosdrechtse Plassen' verkoopt de kaartjes tegenwoordig vanuit vierkante trommels. De club is echter nog wel in het bezit van een aantal oude, ronde trommels, die tot lang na de oorlog zijn gebruikt. Deze trommels zijn identiek aan het model van Jan van Eijk. Het vermoeden bestaat dan ook dat deze ronde trommel werd gebruikt door kaartverkopers van 'De Loosdrechtse Plassen'.

De ronde trommel werd gemaakt door een blikslager van de firma A.M. Roelants uit Schiedam en stamt waarschijnlijk uit het begin van de vorige eeuw. De trommel draagt een rood nummer 2. Tegenwoordig worden de trommels gemaakt door leerlingen van de Technische School, maar de ronde vorm is voor 'de blikslagers van deze tijd' te moeilijk om te maken. Opvallend is overigens dat de trommel is gevuld met kaartjes van 'IJclub Loosdrecht', in de volksmond ook wel 'De Lange Akker' genoemd en opgericht in de negentiende eeuw. Is de trommel dan toch gebruikt door kaartverkopers van Loosdrechts oudste ijclub? Deze ijclub heeft haar banen nooit op de Plassen gehad en oudbestuursleden van 'IJclub Loosdrecht' zijn onwetend van het feit dat op hun ijsbaan ooit kaartjes verkocht zijn uit de ronde trommel van 'van Eijk'.

Ook een kort historisch onderzoek kon geen duidelijkheid verschaffen over de oorspronkelijke bezitter van de trommel. Verder onderzoek wordt momenteel verricht door de historische vereniging van Loosdrecht. De oude strijd in het rustieke dorp Loosdrecht tussen de club van 'de Theebuiken' IJclub 'De Loosdrechtse Plassen' en de club van 'de Knollenvreters' 'IJclub Loosdrecht' lijkt daarmee weer in volle hevigheid te zijn ontbrand. Een strijd om 'de trommel van Jan van Eijk'.

(Bent u ook in het bezit van zo'n bijzonder voorwerp? Wellicht staat uw winterse object dan centraal in 'DE TROMMEL 2'.)

Tom Streng

Aanvulling "De Trommel" (1)

Deze trommels werden niet specifiek gebruikt bij de kaartverkoop van ijclubs. Ik kan me nog uit mijn jeugd herinneren dat ze ook gebruikt werden bij andere evenementen, ook wel bij voetbalwedstrijden en filmvoorstellingen. (noot Anrie Broere)

Boek en Zopie

De Grote Vorst - Het schaatsverhaal uit Orlando, een biografie door Virginia Woolf - vertaling Max Dohle

Max Dohle, één van de initiatiefnemers van het literaire schaatsblad ZWART IJS - voorheen GLAD IJS- is de vertaler van het verhaal 'De grote vorst'. De grote vorst was volgens de overleveringen de strengste winter die de Britse eilanden ooit trof (1763). In het schaatsverhaal, Dohle noemt het zelf één van de mooiste schaatsverhalen ooit geschreven, wordt de prachtige verliefdheid beschreven van de jonge Orlando op de Russische prinses Sasha Romanovitch. 'De grote vorst' is prachtig geïllustreerd met linsneden van Carola van der Heyden. Het boekje is verschenen in een zeer beperkte oplage van honderd genummerde exemplaren.

Te bestellen bij Max Dohle, telefoon 071 5125157 of max.dohle@wanadoo.nl. U betaalt f 20,- (inclusief verzendkosten) voor 'De grote vorst'.

Vitrine 11.

Deze schaatsen zijn gefotografeerd op de bijeenkomst op 7 oktober 2000 in Lelystad. Volgens de eigenaars waren ze afkomstig uit de Alblasserwaard. Mag men hier spreken van een Ameidenaar? Of is het een Hollandse Schaats met korte hals, Leerdams model c.q. Haastrechts model? Zie **Kanttekening** blz. 23.

Ameidenaar of
Ameideklomp?

Hollandse Schaats
met korte hals.
Leerdams model?

Hollandse Schaats
met korte hals.

Foto's:
Bart van de Peppel

Multiplex Schaats van Ubel Wierda. 1896 DE MULTIPLEX-SCHAATS COMP, Groningen

Multiplex Schaats van Duits fabri-
kaat J. P. Becker. 1926
DELFT SCHAATS-IMPORT

Gelegenheidstegel Elfstedentocht

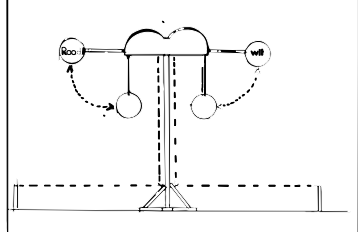

Verschillende schaatsetiketten op schaatsen van de fa. SIEBEN & CO

Boek en Zopie (vervolg)

De eerste uitvinding van Ome Dammes was de Seinpaal. Dit is de voorloper geweest van de huidige elektronische tijdwaarneming. De Seinpaal staat bij de finish in het midden van de baan. Aan beide kanten van de baan staan 2 paaltjes ongeveer 15 centimeter boven het ijs. Aan de Seinpaal hangt aan beide kanten een seinbordje, de een wit en de ander rood.

SeinPaal

Ongeveer 15 centimeter boven het ijs is er een draad gespannen die naar boven in de seinpaal gaat. De draad die aan het paaltje vast zit, is op een een of andere manier zo vast gemaakt dat als je het iets aanraakt het draadje losschiet en dan gaat het seinpaaltje omhoog.

Dus diegene die met zijn schaats als eerste de draad raakt, heeft gewonnen. Zijn of haar bordje zal dan dus omhoog staan.

Hoe het mechanisme in de Seinpaal werkt weet niemand, Ome Dammes heeft het nooit willen verklappen., dat heb je met uitvinders.

verzamelaar van winterse objecten, is het artikel 'Over de oorsprong van schaatsen. Poëzie als aanvulling op de archeologie' waarin na letterkundig onderzoek wordt bewezen dat de overgang van de glis naar de ijzeren schaats een evolutie is geweest. 'Fastest lap ever' is een artikel van Bert Wagendorp over 'de moeder van alle Records' het snelste rondje ooit gereden. Wagendorp constateert dat het volgens hem belangrijkste schaatsrecord altijd over het hoofd is gezien. De vele reacties op het internet over het nieuwe ronderecord van 24.79 sec., onlangs door Jeremy Wotherspoon gevestigd te Calgary, bewijzen echter dat 'Wagendorps record' langzamerhand erkenning begint te krijgen. Genoemde artikelen leest u in Glad IJs. Een kleurige luchtfoto van de Elfstedentocht siert de cover van de tweede editie van Zwart IJs. In deze uitgave, verschenen in maart, leest u onder andere de verhalen 'Verkerk op sokken', 'Zie de Engelsman' over het schaatsenrijden in de Fens (Nederland in Engeland) en 'Anna Karenina' van de Russische schrijver Tolstoj. Ondanks het feit dat veel werk al eerder is gepubliceerd is het literaire tijdschrift voor zowel 'schaatsers en lezers' een welkome aanvulling op de boekenplank.

1901-2001 Jubileumkrant IJsclub Oude Ade - Redactie: Brigit, Jan, Leslie

De honderdjarige IJsclub Oude-Ade heeft ter gelegenheid van het eeuwfeest een jubileumkrant uitgegeven. Zonder de intentie te hebben om de complete geschiedschrijving op papier te stellen zijn de samenstellers er toch in geslaagd om een historisch beeld te schetsen van een bijzondere ijsclub uit het Zuid-Hollandse Merendistrict. Tezamen met veel andere lezenswaardige artikelen geven een interview met drie generaties (oud-) voorzitters, fragmenten uit oude notulenboeken en jaarverslagen en een artikel over het jeugdschaatsen de lezer een helder overzicht van het wel en wee van de schaatsersport in Oude-Ade in het verleden en heden. Krent in de pap is wat mij betreft het korte artikel over de uitvinders Ome Dammes, Bram Dammes en Dammie. (zie kader) U kunt de jubileumkrant bestellen bij Lilian de Jong, telefoon 071 5012928. Het kost u slechts de portokosten.

Zwart IJs -voorheen 'Glad IJS'- Literair tijdschrift voor schaatsers en lezers - redactie Max Dohle, Ben van der Burg, Maaike le Noble

Het literaire tijdschrift Zwart IJs schrijft over het schaatsenrijden in al zijn facetten. Moderne literatuur (je moet er van houden) wordt afgewisseld met historische verhalen. Aanvankelijk verschenen onder de naam Glad IJs werd de naamsverandering tot Zwart IJs afgedwongen door een commercieel sportbedrijf dat de oorspronkelijke naam Glad IJs als merknaam had gedeponneerd. Zeer lezenswaardig voor u, als

Beide uitgaven zijn te bestellen in de boekwinkel. Glad IJs (ISBN 90 351 2258 5) - Zwart IJs (ISBN 90 351 2310 7). De prijs bedraagt f15,-

Inventaris van het archief van de VEREENIGING 'DE FRIESCHE ELF STEDEN' 1909-1985 (2000) - samenstelling B.H. de Vries

Zeven strekkende meter omvat het archief van de Elfstedenvereniging zoals dat in 2000 werd overgebracht naar het Ryksarchyf te Leeuwarden. Het meest recente archiefmateriaal, zoals de ledenadministratie, berust nog bij de vereniging zelf. Voor de gespecialiseerde Elfsteden-verzamelaar vormt de door het Ryksarchyf opgestelde inventarislijst een bron van inspiratie en informatie. U kunt de uitgave bestellen bij het Ryksarchyf te Leeuwarden, telefoon 058 2127103. Inclusief verzendkosten betaalt u f25,30.

Alleen schriftelijk te bestellen:

Postbus 2637, 8901 AC Leeuwarden.

Bevroren tegood - Bert Muns

Een politieroman over de wereldkampioene allround Rinske Spel. Te bestellen in de boekhandel. Het ISBN nummer van 'Bevroren tegood' is 90 245 4122 0.

Zowel het boek 'Een zee van ijs' van de auteurs Huub Snoep en Ron Couwenhoven als het boek van Wiebe Blauw, met als voorlopige titel 'Van glis tot klap-schaats', zullen door omstandigheden later verschijnen dan oorspronkelijk gemeld. Beide boeken worden gepubliceerd in het Olympisch schaatsseizoen. De bloemlezing van Friese wintergedichten; 'Snij & Ijs' - 'Sneeuw & Ijs' (de Nederlandse vertaling), zoals beschreven in Kouwe Drukke 10, heeft het ISBN nummer 90 33 011 28 x. De uitgave is te bestellen in de boekhandel.

Marathonschaatsen op kunstijs 8 maart 1970 24 februari 2001 - Foppe de Vries

De winnaar onder de schaatsjaarboeken. Dit jaar gleed het al op donderdag 15 maart door de brievenbus. Een overzicht van het voorbije marathonseizoen op Nederlands natuur- en kunstijs. Te bestellen bij Foppe de Vries, telefoon 0511 541489. U betaalt f6,60.

Antique ice skates

Al enige tijd had zich het gerucht rondgezoogen onder de verzamelaars: er schijnt een prachtig boek van een Amerikaanse verzamelaar op de markt te komen. De verwachtingen waren hoog gespannen. Die verwachtingen zijn voor een groot deel ook uitgekomen. Russell Herner, de betreffende verzamelaar, heeft een boek samengesteld met prachtige foto's van zijn schaatsen. In het boek zit een duidelijke lijn: allereerst een kort overzicht van de schaats, dan aparte hoofdstukken over de Hollandse, Duitse, Engelse en Amerikaanse schaatsen. De presentatie is wel erg Amerikaans. Veel schaatsen worden op een glamourachtige manier afgebeeld. De Hollandse schaatsen b.v. hebben als decor steenvast tulpen en klompen; soms lijkt het decor wel belangrijker dan de schaats zelf. Bijna storend vind ik het dat hij veel schaatsen als zielige vogeltjes aan een tak heeft opgehan-

gen in een winters decor! Of ben ik hier te veel een nuchtere Hollander voor? Evenmin fraai vind ik bij veel schaatsen de nieuwe leren riemen. Bij sommige schaatsen zijn de houtjes trouwens ook wel erg nieuw. Schaatsen moeten doorleefd zijn! Interessant zijn de hoofdstukken over de patenten (tussen 1790 en 1873 zijn er alleen al 52 patenten verstrekt over de bevestiging van schaatsen aan de schoen.) en de schaatslantaarns. Dit laatste item is een typisch Amerikaans schaatsaccessoire. Apart dient vermeld te worden de prijsindicatie die Herner bij elke schaats geeft. Hij heeft hier zelfs een aparte classificatie bij gemaakt. Handig, maar natuurlijk wel erg subjectief. Concluderend kunnen we zeggen dat de verzamelaar er een boek bij heeft gekregen waar hij veel plezier aan kan beleven. In dit opzicht kan je het vergelijken met de boeken van René Diekstra. Wat bij hem de aquarellen zijn, zijn hier de echte foto's. Goedkoop is het niet: dank zij de dure dollar. Bij Bloemberg Boeken in Zevenaar, tel.0316-333489 is het voor F 124,50 + verzendkosten te bestellen.

Vom Schrittschuh zum Schlittschuh - Werner Böcking

Onder deze toepasselijke titel heeft Werner Böcking uit Xanten -gelegen aan de Neder-rhein en zelf ook liefhebber van schaatsen- een alleraardigst boek geschreven over de evolutie van de schaats in Nederland en Duitsland. Aan de hand van 190 zwart-wit foto's laat Böcking de ontwikkeling van de schaats zien in de verschillende regio's. Ook de schaatsenmakers worden in het boek niet vergeten. De opkomst en de neergang van de schaats-industrie in Friesland, Remscheid en Oost-Friesland krijgt ruime aandacht. Enigszins verwarrend is het wel dat de schrijver steeds spreekt over West-Friesland als hij Friesland bedoelt.

Voor de 'doorgewinterde' schaatsverzamelaar is uit het boek nog wel het een en ander op te steken, al moet worden gezegd dat Böcking af en toe wel erg gesteund heeft op de schaats-boeken die de afgelopen jaren verschenen zijn. Jammer is dat hij aan de Spreewalder schaats niet zo- veel aandacht besteed heeft. Ook het Spreewald (het merengebied ten zuidoosten van Berlijn) komt er als schaatsge-bied wat bekaaid af. De overige gebieden, ook die in Noord-Duitsland -en dan met name het gebied rond Bremen- krijgen ruime aandacht. De kwaliteit van de foto's is matig. Vooral de foto's die ontleend zijn aan 'Friese Schaatsenmakers' van Wiebe Blauw hadden beter gekund. Concluderend kunnen we zeggen blij

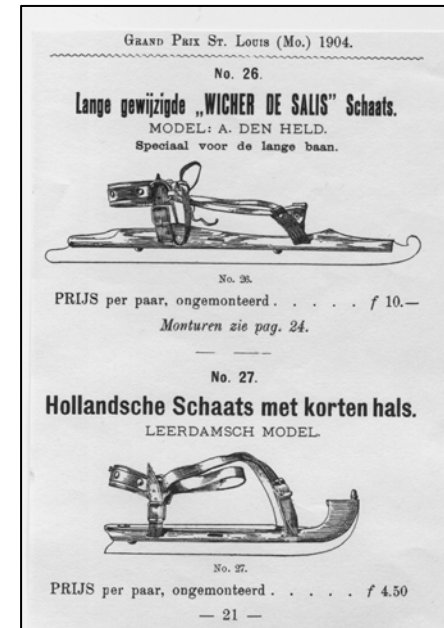
te zijn met dit boek, waardoor ook de geïnteresseerde Duitser kennis kan maken met de **Schrittschuh** uit het verleden en de **Schlittschuh** van het heden. 'Vom Schrittschuh zum Schlittschuh' is te bestellen bij Verlag Sultan-Kurier-Norden. De prijs is DM 36, -. ISBN 3-928327-36-4. E-mail skn-verlag@nwn.de.

Tom Streng en Anrie Broere

Kanttekening (Ameidenaars?)

In het interessante artikel van Krijn van der Ham geeft hij een beschrijving van de **Ameidenaar**, (K.D.10 blz.8 e.v.) Maar is de Ameidenaar wel een apart model zoals de Waddinxveense of Ouderkerkse schaats?Of heeft deze Hollandse baanschaats, lokaal of regionaal, de naam Ameidenaar gekregen omdat er toevallig in Ameide twee schaatsen-smeden zaten die deze schaatsen maakten? Met andere woorden: wat zijn de specifieke kenmerken van een Ameidenaar?

Waarom schrijf ik dit?

Omdat in een catalogus van Ruiter Akkrum uit 1910 Hollandse baanschaatsen te koop worden aangeboden met de naam "Leerdamsch model",die als twee druppels water lijken op de Ameidenaar. Ook adverteert hij met "Haastrechts model", een schaats die weinig afwijkt van het Leerdams en Ameidens model

Het moge duidelijk zijn dat de Hollandse baanschaats vele gezichten heeft en daarom denk ik dat het goed is tot een duidelijke afbakening te komen van de verschillende modellen. Elke Waddinxvener of Ameidenaar is een Hollandse baanschaats, maar elke Hollandse baanschaats is nog geen Waddinxvener of Ameidenaar. Moet elke lokale naam tot een apart model bestempeld worden?

Ik hoop met dit stukje een discussie op gang te brengen om te komen tot een duidelijke omschrijving van de verschillende modellen of typen van de Hollandse baanschaats. Misschien dat de voorjaarsbijeenkomst eind april in Meerkerk daartoe een eerste aanzet kan geven.

Anrie Broere.

Baanvegen (5)

STAKINGEN ONDER DE BAANVEGERS

De provinciale ijsbonden in Friesland, Noord-Holland en Zuid-Holland slaagden er in de eerste dertig jaar na hun oprichting aan het eind van de negentiende eeuw steeds beter in het georganiseerde baanvegen algemeen ingevoerd te krijgen. Gemeentebesturen verleenden massaal medewerking. Vaak doordat burgemeesters tot ere-lid van de plaatselijke ijsclubs werden benoemd, wat in Noord-Holland door het bestuur van de Ijsbond Hollands Noorderkwartier aan zijn leden werd geadviseerd. Er kwamen subsidies voor de clubs, mits werkloze gezinshoofden voorrang kregen bij de aanstelling tot baanveger. En er kwamen steeds meer politie-verordeningen, waarin de goede gang van zaken op het ijs geregeld werd.

Maar met de langzamerhand ook verbeterende arbeidsomstandigheden – en zeker de betere organisatie van de arbeiders zelf – ontstonden ook onvoorziene problemen.

Zo klaagde voorzitter P. Quarles van Ufford van het district Haarlem van de Ijsbond Hollands Noorderkwartier in zijn jaarverslag van 1917: "Zelfs voor 4 gulden was geen werkmans bereid als baanveger op te treden."

Daardoor konden de banen in Haarlem en omgeving in deze prima winter niet geveegd worden. In hetzelfde jaar was er ook in 's-Gravenhage een arbeidsconflict op het ijs. Op 5 februari meldde de Haagsche Courant in zijn 'Ijsbericht van de Zuidhollandsche Ijsvereniging': "De banen te Schipluiden en Kethel zijn goed in orde en worden druk bezocht. Uit Rotterdam wordt gemeld dat de sneeuw nog een grote belemmering is voor tochten. Door staking van de werklieden bij de afdeling 's-Gravenhage werden de banen niet geveegd. Voor morgen is echter een regeling getroffen, waardoor de banen in orde gemaakt worden. Tochtrijders worden verzocht mededelingen te doen van de bereden baanvakken bij den secretaris der Zuidholl. Ijsvereniging, den heer J.D. Loya, Bachmanstraat 12, alhier, ter aanvulling van de ijsberichten."

Dit is het eerste bericht, waarin sprake was van een regelrecht arbeidsconflict tussen de schaatsautoriteiten en de baanvegers. Er zouden er meer volgen, die bovendien werden aangestuurd door vakbondsvertegenwoordigers.

Zo brak op vrijdag 3 februari 1919 in Purmerend een wilde staking uit onder de baanvegers. Het conflict handelde over de hoogte van het uurloon. Nog dezelfde avond werd een spoedvergadering belegd in zaal Concordia. Daar sprak de Zaandammer Melk, hoofdbestuurder van de Transportarbeidersbond, die ook de losse arbeiders onder zijn hoede had. Hij verklaarde, dat in de loop van de dag de loonactie van de baanvegers was besproken met het Steuncomité en de ijsbaanclub. Hij zei: "Dit soort zaken moeten beter voorbereid worden en er moet eerst overleg gepleegd worden met alle betrokkenen." Daarna deelde Melk mee, dat de conferentie met het Steuncomité en de ijsbaanclub had geleid tot een akkoord over een uurloon van 33 cent. Hij zei dat dit het standaardloon in Purmerend was en wilde er zonder stemming mee akkoord gaan, "omdat stemmen in deze zaak fout is."

Waarschijnlijk wilde hij voorkomen dat er door het opsteken van de hand conflicten tussen voor- en tegenstanders van het bereikte akkoord zouden ontstaan. Melk verklaarde ook: "Op alle mogelijke manier is gepleit voor een uurloon van 35 cent, maar dit heeft geen resultaat gehad. Ons advies luidt: 'Zeg ja tegen dit akkoord'" De nieuwe regeling hield ook in dat er een uur geschaft mocht worden, ongeacht de afstand, die men van het schaftlokaal verwijderd was. Deze afstand mocht worden afgelegd in werktijd maar het schaftuur werd

niet uitbetaald. Bovendien behoefde er op zondag niet langer te worden geveegd.

"Mannen," sprak Melk, "ik zou zeggen: 'Ga aan de slag.' Het steuncomité eist niet, dat men als malle gaat hakken en vegen, doch alleen wordt aangeraden goed werk te leveren en niet netjes gekleed te gaan schaatsenrijden, zoals ook is voorgekomen."

Er klonken stemmen in de zaal: "Wij gaan niet accoord." De arbeiders wezen er op, dat de levensstandaard in de afgelopen jaar met liefst tachtig procent was gestegen en dat de lonen van de losse arbeiders lang geen gelijke tred hadden gehouden. Melk antwoordde: "Als het voorstel niet wordt aangenomen, durft het hoofdbestuur niet langer de verantwoording te nemen."

Hierop besloten de baanvegers zich de andere dag om één uur weer te melden voor het werk op de doorgaande ijsbanen rond Purmerend.

Amstel 1903

Maar in het Noord-Hollandse stadje zou het de volgende jaren steeds onrustig blijven als het begon te vriezen. In november 1921 viel de vorst weer in. Er werden een groot aantal vorstdagen geregistreerd. Op 6 december konden de ijsbanen open en de baanvegers van Purmerend werden weer opgeroepen.

De gemeente verstrekke f. 300,- subsidie voor het vegen van de banen. De stadsomroeper werd uitgezonden en 's avonds meldden zich 100 werklozen. Aangezien er elke dag 30 man te werk gesteld konden worden kreeg iedereen een nummer en werd er geloot.

Er verschenen echter leden van de Arbeidersvereniging. Toen deze hoorden dat het dagloon f. 2,50 bedroeg, besloten ze dat dit te laag was en riepen een staking uit.

De eis luidde: "Het loon moet van hetzelfde niveau zijn als de uitkering, die de gemeente betaalt. Namelijk f. 5,70 per dag." De ijsclub bood f. 2,50 met behoud van de fooien, die door de schaatsenrijders gegeven werden. De vakbond wilde het geëiste bedrag zonder fooien.

Niemand ging aan het werk. "Werkwilligen hadden niet de moed onder politie toezicht door te werken," meldde districtsvoorzitter C. Grandadam. Toen de ijsclub het baanvegersmateriaal op het ijs bracht en enkele politie-agenten ter beveiliging van de werkwilligen naar de baan waren gestuurd, verscheen er niemand. De werkwilligen durfden het risico niet te nemen. Tenslotte zouden ze zich onmogelijk maken tegenover de mensen, die de staking wel steunden. Snel na het incident begon het te dooien.

Toen in januari een nieuwe zware vorstperiode inviel slaagde bestuurslid Buisman van de ijsclub Purmersteijn er in toch nog tien man zes dagen lang aan het werk te krijgen tegen een loon van f. 2,--. Er werd in totaal f. 244,-- uitbetaald, terwijl de club vrijwel geen geld ontving.

De baanveger op de Gouwezee

Zaterdag 18 februari hadden B. en W. een advies naar de gemeenteraad gestuurd, waarin de werkverschaffing in de gemeente ter sprake kwam. Dit op verzoek van de bestuurdersbond. Eerder had men een verzoek van deze bond al ingewilligd om 35 man in te schakelen voor het rooien van bomen, het aanbrengen van verbeteringen aan wegen en wallen en bij het sneeuwruimen. De kosten hiervan bedroegen ruim 700 gulden per week en derhalve moest de gemeentelijke begroting worden aangepast.

Op 5 december 1921 werd een nieuwe landelijke regeling voor werkverschaffing ingesteld door de regering, die voor de gemeenten niet gunstig was. De regeling voorzag aanvankelijk in een uitkering van f. 3,-- per dag. De nieuwe regeling voor werkloze transportarbeiders en losse arbeiders was slechter:

f. 2,25 per dag voor gehuwden en kostwinners

f. 1,70 per dag voor ongehuwden

f. 0,90 per dag voor ongehuwden die nog bij hun ouders woonden.

De gemeenten werd aanbevolen de verschillen aan te vullen. Dit betekende f. 5000,-- per jaar aan extra kosten voor een gemeente als Purmerend.

In 1924 verstrekke Purmerend een subsidie van f. 400,- aan de ijsclub, waarmee baanvegers betaald konden worden. Voor dit bedrag werden 40 à 50 man aan het werk gesteld, waardoor het geld, dat nog werd aangevuld met eigen middelen, snel op was. Er werd een aanvullende subsidie gevraagd, die door B. en W. werd goedgekeurd, maar het werk werd toen onder toezicht van de gemeente-architect geplaatst. "Daardoor waren wij werkloos," schreef voorzitter Grandadam van de IJsbaanclub. Hij gaf ook aan, dat het toezicht op de baanvegers veel te gering was sinds de gemeente-architect de supervisie had, waardoor "de chaos op het ijs snel toenam."

Naar aanleiding van die opmerkingen in het jaarverslag van de ijsbond werd hij door burgemeester Cramwinkel uitgenodigd voor een gesprek. Grandadam legde de problemen uit en de burgemeester verklaarde, "dat hij het nut van ijs sport niet zo inzag, omdat er een afdeling voor het volk was opgericht." Grandadam overtuigde hem er van dat de doelstellingen van de ijsclubs verder gingen dan alleen werkverschaffing, maar dat ook het toerisme op het ijs en het veilig verkeer op de banen gestimuleerd werden.

De burgemeester ging overstag en toen op 19 december van dat jaar een vroege winter in viel, controleerde hij persoonlijk op de schaats de route Purmerend - IJpendam over het Noordhollands Kanaal. "De kwaliteit van het ijs is erbarmelijk," rapporteerde de edelachtbare aan Grandadam, die hij adviseerde eens te gaan praten met burgemeester Peerdeman van IJpendam. Grandadam informeerde eerst bij de plaatselijke ijsclub naar de toestand in IJpendam. Daar kreeg hij te horen, dat de gemeente nooit geld had voor baanvegers, zodat men er maar helemaal niet aan begon. Hij sprak vervolgens met de burgemeester en kreeg te horen, dat men wel wilde mee werken en betalen aan het te werkstellen van baanvegers. Direct daarop begon het te dooien, zodat er van de samenwerking niets terechtkwam.

Maar in Purmerend gebeurde dat wel. In de twee ijsperiodes van de winter van 1924-1925 werd f. 775,- aan baanvegerslonen uitgekeerd. Tegen een uurloon van 35 cent betekende dit, dat er ruim op het ijs gewerkt werd!

Ron Couwenhoven

Advertentie

Gevraagd: DUPLEX SCHAATSEN GORTER

Zoals bij een aantal Poolsterleden bekend is, ben ik erg geïnteresseerd in de schaatsen van schaatsenmaker Gorter.

Ik heb een aantal verschillende exemplaren en zou graag nog andere modellen willen toevoegen aan mijn verzameling.

Kan iemand mij helpen om een paar DUPLEX SCHAATSEN in bezit te krijgen?? Zo ja, dan hoor ik dat natuurlijk graag: tel.: 074-2915592 of email-adres: locher@home.nl

Cloisonnétegels met winterlandschappen (10)

De tegels, die in mijn vorige artikeltjes behandeld werden, waren meestal tegels die volgens de zogenaamde *majolicatechniek* gemaakt waren. Dus tegels die, na vormen in een houten raampje en na drogen, op maat gesneden werden en daarna gebakken tot een zogenaamde biscuittegel. Vervolgens werden deze met witbakkende tinglazuur geglaazuurd en na decoratie een tweede keer gebakken. Het betroffen gewoonlijk tegels van voor 1900. Deze techniek wordt tot vandaag aan de dag nog toegepast, zoals in Harlingen en Makkum.

Vanaf het begin van de 20ste eeuw werd in plaatsen als Delft bij De Porceleyne Fles en later ook in Utrecht bij Westraven ook de zogenaamde *cloisonnétechniek* toegepast. Daarbij wordt een nog niet gebakken kleitegel in een mal van gips of metaal gedrukt. In deze mal is de afbeelding in reliëf aangebracht. Deze afbeelding wordt door het drukken spiegelbeeldig op de tegel overgebracht. Vervolgens worden de tegels bij een temperatuur van 900 graden gebakken. Daarna worden de tegels geglaazuurd en wordt de voorstelling met diverse gekleurde glazuren ingekleurd en opnieuw gebakken. Het in elkaar overlopen van de verschillende glazuren wordt voorkomen door opstaande randjes tussen de verschillende ingekleurde vlakjes. Deze techniek wordt al vele eeuwen bij het decoreren van porseleinen voorwerpen toegepast. Voor het persen van deze tegels is veel gebruik gemaakt van tegelpersen. In het tegelmuseum in Otterlo staat een pers die vroeger in Utrecht is gebruikt. Perstegels herken je vaak door het voorkomen van ribbels aan de achterzijde. Bij de cloisonnétegels, ook wel relieftegels genoemd, is op de achterzijde vaak ook het merk van De Porceleyne Fles of van Westraven aangebracht, wat het herkennen vergemakkelijkt. Siertegels, die volgens dit procédé worden gemaakt, zijn verder gekenmerkt door een bruine opstaande rand. Tot zover dit wat ruim uitgevallen technische exposé, dat nog maar zeer globaal is.

Er komen diverse varianten voor. Zo worden de tegels soms maar eenmaal gebakken.

Sommige details zijn misschien dienstig om dergelijke tegels te onderkennen.

Over de bij De Porceleyne Fles gemaakte cloisonnétegels werd door de heer Pols in 1995 een studie geschreven. Hij geeft een overzicht van de vele sier- en herinneringstegels die van het begin, in 1913, tot 1977, toen de productie van dit type tegels bij dit bedrijf werd beëindigd. Door dit bedrijf zijn tegels met talrijke thema's gemaakt, zoals met dieren en vogels, gebouwen en schepen, en klederdrachten en wapens. Verder tegels over oorlog en vrede en ook veel tegels die gemaakt werden bij een jubileum. Door Pols worden 48 rubrieken onderscheiden. Al deze tegels zijn in bovengenoemde studie afgebeeld. Op beurzen en marktjes kom je dit soort tegels nog vrij vaak tegen. Meer dan 100 gulden per stuk hoeft je er haast nooit voor te geven. Meestal ligt de prijs tussen de 50 tot 70 gulden.

Natuurlijk ging ik in bovengenoemde studie zoeken

Tegel met besneeuwd kerstland – schap. Porceleyne Fles, Delft. Coll. Pols, Pynacker.

naar afbeeldingen met tegels met winterlandschappen en schaatser. Al gauw stuitte ik op drie tegeltjes van 11.5 x 11.5 cm met leuke winterlandscapjes.

Onder de rubriek sporten trof ik verder een tegeltje van 12.0 x 12.0 cm aan met een schaatser. De hierbij gaande afbeelding laat een kerstlandschap met besneeuwde daken zien. De tegel met schaatser was na een verhuizing van de heer Pols onvindbaar.

Misschien dat die nog eens boven water komt en dan zullen wij die zeker nog eens afbeelden. Van een goede kennis kreeg ik een tegel met een kraai in de sneeuw, die hierbij

Tegel met kraai (afm. 11x11cm) Porceleyne Fles Delft. Coll. Mw. v.d. Kolk, Oosterbeek

ook wordt afgebeeld. De oogst is wat schraal. Het is natuurlijk mogelijk dat er nog meer tegels met schaatser voor komen. Voor tips houden mijn persoon en ook de heer Pols zich natuurlijk aanbevolen.

Voor de cloisonnétegels die door Westraven zijn gemaakt heb ik twee verzamelaars van tegels van dit fabriekaat benaderd.

De één had alleen een eenvoudig winterlandscapje en de ander, de grootste verzamelaar met meer dan 300 van dit soort tegels, kon mij helaas helemaal niet helpen. De kans dat er nog eens een mooie schaatser uit Westraven op zal duiken lijkt mij wel erg klein. Maar je weet maar nooit.

Tenslotte nog een reactie op mijn oproep om mij kopieën van gelegenheidstegels toe te sturen. Van enkele Poolstervrienden mocht ik een brief met kopieën van de gevraagde tegels ontvangen, waarvoor mijn dank. Er zijn blijkbaar nogal wat ijsclubs die bij een jubileum een tegel laten maken. Ook de Elfstedentocht was enkele malen een aanleiding om een tegel te maken, zij het vaak op een moderne manier en niet volgens de aloude majolicatechniek. Een afbeelding van zo'n tegel lijkt me hier wel op zijn plaats. Als er nog vrienden zijn die iets hebben dan hoor ik dat graag. Je kunt ze ook meenemen naar onze herfstbijeenkomst.

Minne Nieuwhof.

Nieuwkoopse schaatsenmaker De Rooy

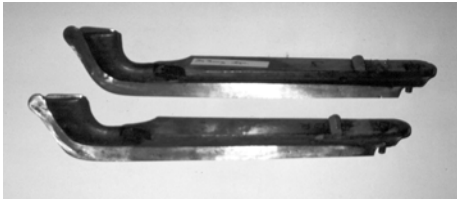
Begin vorig jaar was ik te gast in een radio- en T V – programma. Als verwoed verzamelaar (vanaf 1971) heb ik kennelijk de goede toon getroffen, want er kwamen flink wat reacties. Deze mensen ga je dan bezoeken en je hoopt dat 't ook niet voor niets is. Zo belandde ik bij een familie in in Heemstede, de nazaten van familie De Rooy.

Er werden mij twee paar schaatsen aangeboden uit deze familie (zie foto's), maar vooral het verhaal over hun familiegeschiedenis was de moeite waard. Het familiebedrijfje begon in 1860 in Nieuwkoop. 't Was een groot gezin en de 'stam-oudste' was Henk. Henk was

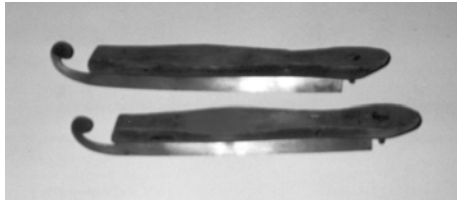
zowel turfschipper als smid. De zonen heetten Dirk, Jan, Henk en Gijs. Ook waren er nog zes dochters. De smederij stond in Nieuwkoop en vader Henk maakte vanaf 1865 schaatsen en sleden. Dit gebeurde zoals gebruikelijk in die dagen in de wintermaanden. Ook reparaties aan kachels en het beslaan van paarden behoorde tot de werkzaamheden. Van 1895 tot 1910 werden er ook grote kapmessen (parangs) voor planters in Nederlands Indië gemaakt.

Een deel van hun inkomsten bestond bovendien uit het transport van turf en andere brandstoffen met eigen schip. Later verhuisde het familiebedrijf naar Heemstede. Tot 1936 werden er schaatsen gemaakt, helaas zonder initialen.

Later heb ik nog het familiewapen toegestuurd gekregen.

De Rooy schaatsen, Ouderkerker model?

De Rooy kinderschaatsen. Rood geverfd.

Teun Wanink

Oproep 2. Scandinavische schaatsenmakers

Met medewerking van o.a. Teun Wanink en Fred de Vegt heb ik een aanzet gemaakt tot een inventarisatie van schaatsenmakers en schaatsmodellen uit Denemarken, Noorwegen, Zweden en Finland. Het onderzoek verkeert inmiddels in een vergevorderd stadium en zal in september of oktober van dit jaar leiden tot de publicatie van een boekje van ca. 80-100 pagina's met informatie over ruim 40 verschillende Scandinavische schaatsenmakers en daarnaast nog tal van modellen van (nog) onbekende makelij.

De zeer rijk geïllustreerde uitgave zal korte schetsen bevatten van de geschiedenis van het schaatsen in de noordelijke landen tot 1900, waarin bijvoorbeeld duidelijk zal worden dat ook Denemarken ooit een echt schaatsland is geweest. In kaderartikelen over thema's zoals geutschaatsen, de gewermaker als grondlegger van de schaatsenmakerij, de ontwikkeling van de Noorse schaats en de aparte status van de militaire schaats worden diverse achtergronden belicht. De belangrijkste informatie wordt in het Engels en Duits samengevat.

Iedereen die in het bezit is van Scandinavische schaatsen of informatie over dit onderwerp (voor zover nog niet in recente publicaties naar voren gebracht) **nodig ik van harte uit om die kennis met ons te delen om deze aanzet zoveel mogelijk te completeren.**

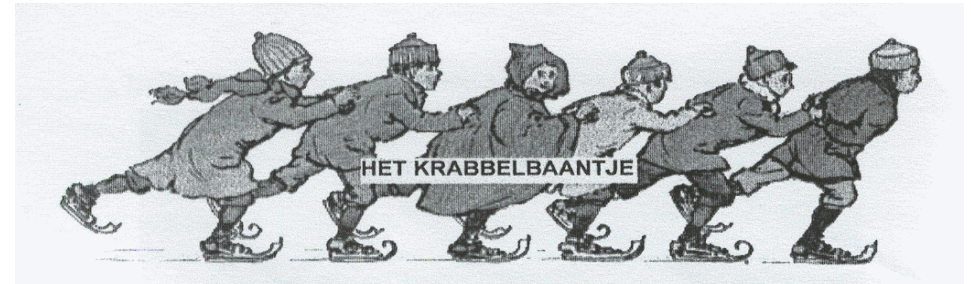
Oude houten Scandinavische schaatsen kun je soms herkennen aan de letters H (höger of høyre) op de rechterschaats of V (vänster of venstre) op de linkerschaats.

Bij gemerkte schaatsen kun je de Scandinavische oorsprong vaak afleiden uit het gebruik van lettertekens zoals Å Ä Æ Ö en Ø. Dit geldt overigens niet voor het Fins. Ook gegevens over metalen schaatsen uit de 20e eeuw zijn uiteraard welkom.

Alvast hartelijk dank voor jullie medewerking.

Niko Mulder

Aflevering 4: BEKENDE SERIES KINDERBOEKJES

IJs en weder dienende gaan we de volgende keer één schrijfster wat uitgebreider behandelen. We verklappen alvast dat we via onze zoon die in de buurt van Chicago (USA) woont een heel opmerkelijk boek aan onze collectie konden toevoegen. Vandaag pakken we zomaar een aantal titels uit onze kinderboekenkast. "Zomaar" schreven we, maar dat is niet helemaal waar. De boeken die we deze keer noemen, hebben één ding gemeen. Ze maken allemaal deel uit van een zogenaamde serie. De auteur liet zijn hoofdpersoon, c.q. –personen optreden in meerdere boeken. Bij jeugdboeken een heel bekend verschijnsel. Wie kent ze niet, die series die al sinds jaar en dag over de toonbank gaan en inmiddels opeenvolgende generaties hebben weten te boeien. Noem ze maar op: Dik Trom, Pietje Bell, Arendsoog, de Kamelon en ga zo maar door. Wie heeft als kind niet een favoriete serie gehad?

Het merendeel van de zojuist genoemde series is voor de verzamelaar van kinderboeken over ijs- en winterpret niet interessant. Al was er op zijn minst één titel waarnaar wij tijden hebben gezocht. Ooit hadden we namelijk ergens in een schim gezien dat een boek uit de Dik Trom-serie was getooid met een fraaie schaatscover, maar daarmee hield de kennis op. Tot we in 1988 bij een Haarlems antiquariaat ineens de derde druk van *De Zoon van Dik Trom* tegenkwamen. Dat boek kent heel verschillende covers, maar daar in Haarlem vonden we wat we zochten: zwierende schaatser in een oer-Hollands ijsstafereel. We aarzelden die middag geen moment om vijfendertig piek te betalen voor dat lang gezochte boek van C.Joh. Kieviet met "illustratiën van Jan Sluyters". Even voor alle volledigheid: we kochten destijds in Haarlem niet een boek dat je kunt bestempelen als een specifiek boek over ijs- en winterpret. Al bevat het boek een prachtig hoofdstuk waarin de gebruiken van die tijd op het ijs heel mooi zijn beschreven.

Anders is het met titels uit diverse andere series, die vaak wél in hun geheel aan ijspret zijn gewijd. Laten we in deze vierde aflevering van *Het Krabbelbaantje* eens wat voorbeelden noemen.

Leonard Roggeveen

Om te beginnen enkele titels van de schrijver Leonard Roggeveen. In de aardige handleiding *Het verzamelen van boeken* noemt P.J. Buijnsters deze Roggeveen, die leefde van 1898 – 1959, als een van de auteurs die met hun kinder- en jeugdboeken generaties lang het beeld hebben bepaald. Een collectie kinderboeken over ijs- en winterpret is in onze ogen niet compleet als daarin *Piet en Nel op het ijs* zou ontbreken. Onze eerste *PIET EN NEL* dateert uit 1939 en is ook nog om een andere reden noemenswaard. Het boekje is namelijk voorzien van gekleurde platen van Rie Cramer. Een naam die we in onze eerste bijdrage (december 1999) al het volle pond gaven ...

Afb. 1

Roggeveen en Cramer tekenden voor een alleraardigst boekje, waarin de schaatsliefhebber fraaie tijdgebonden details tegenkomt: “Bom! Bom! Bom! Teunis, de omroeper, slaat drie maal op zijn koperen bord. En luidkeels roept hij: “De “jongens en de meisjes van de oudste groepen moeten aantreden! De wedstrijd gaat weer beginnen!” Die serie *PIET EN NEL* kent veel meer deeltjes, zoals *Piet en Nel gaan naar school*, *Piet en Nel gaan*

logeren en ga zo maar door. Maar let op: ook *Piet en Nel en hun vriendjes* hoort in de verzameling thuis. Dit leesboekje voor het derde leerjaar heeft ook leuke winteronderwerpen. De uitvoering die wij hebben, is geïllustreerd door Agnes van den Brandeler en is daardoor qua uitvoering totaal verschillend van het eerstgenoemde deeltje.

Daantje gaat schaatsenrijden

Roggeveen schreef in zijn leven overigens meer series. Eén van de bekendste is ongetwijfeld de Daantje-serie met titels als *De baard van Daantje*, *Daantje past op het huis*, *Daantje gaat op reis* en *Daantje koopt kippen*. Dé titel uit deze serie is natuurlijk *Daantje gaat schaatsenrijden*, ‘het tweede boek van Daantje, dat kleine dikke mannetje van zestig jaar’. Destijds schreef het blad *Het Kind* al: ‘Een van de alleraardigste kinderboeken’. Geen wonder dat er zoveel herdrukken zijn verschenen. Waardoor de verzamelaar nog meer aan zijn trekken komt! Af en toe laten we mensen die geïnteresseerd een blik werpen in onze collectie drie totaal verschillende uitvoeringen van *Daantje gaat schaatsenrijden* zien. De oudste is “verteld en getekend door Leonard Roggeveen”. Met andere woorden: de auteur verzorgde zelf de illustraties in de oudste drukken. Maar wij hebben bijvoorbeeld ook de veertiende en de achttiende druk (de laatste uit 1972) waarin de illustraties afkomstig zijn van ene Berserik. De covers van de boekjes zijn verschillend, maar binnenin komen veel identieke tekeningen voor, zij het dat ze in de veertiende druk nog allemaal zwart-wit zijn en nadien voor het merendeel gekleurd. Ook door de afwijkende formaten zijn het echter drie boeken die je naast elkaar niet wilt missen. Zonder naar compleetheid te streven, noemen we ook nog de Okkie-boekjes van Leonard Roggeveen. Ooit begon die serie met *Okkie Pepernoot*, gevolgd door *Okkie en zijn vriendjes*. Het zevende deel uit die serie *Okkie en Klaasje* is gewijd aan sneeuw en ijs. En ook van dat boekje bestaan totaal verschillende uitvoeringen. Wij hebben er bijvoorbeeld één waarvan de omslag en plaatjes afkomstig zijn van Ted Schaap en een vijftiende druk met plaatjes van Bart van Leeuwen. Voor het oog geheel verschillende kinderboekjes.

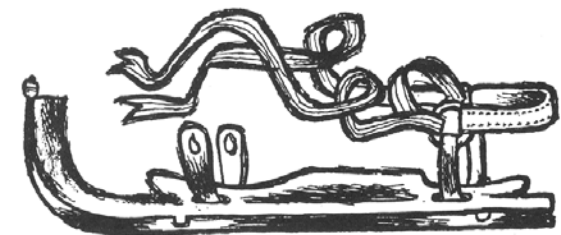
Op het ijs

Enkele series van andere auteurs doen we met een korte vermelding af. Daar heb je bijvoorbeeld *Gijs staat op schaatsen* van Rie van Rossum uit de Gijs Grapjas serie. En leg ook hier de eerste druk (met plaatjes van Nans van Leeuwen) eens naast de zesde druk. Dan noemen we *Jaap en Niki op het ijs* van T. Hellinga-Zwart uit de Jaap en Niki serie. Uitgegeven door Van Goor in 1955. (Gelukkig is er af en toe ook nog eens een uitgeverij die een kinderboek van een verschijningsjaar voorziet!) Uitgeverij Kluitman in Alkmaar tekende voor de Harm Jan en Tienieke serie, waarin van de hand van M. Bakker o.a. *Harm Jan en Tienieke in de winter* verscheen. En Kluitman gaf ook *Bakkerij Deeg op het ijs* uit, een boekje van Joop van den Haak voor de beginnende lezertjes. Diezelfde Joop van den Haak begon daarna aan de Sjaantje Peen serie met onder meer *Sjaantje Peen en de ijspret* (uitgegeven bij ‘Ars Scribendi’ in Harmelen). Denk nu niet dat we dan compleet zijn. Want natuurlijk moet u ook nog kijken naar *Frank en Ank op het ijs* (een boekje van Cok Grashoff uit 1966) en naar *Petra en Peet leren schaatsen* van Trix Bakker en naar ... Maar misschien komen we ook nog wel eens op dit thema terug.

Pietje Puk en Pitje Puck

We sluiten af met *Pietje Puk wordt schaatskampioen* van de auteur Henri Arnoldus. Ook zo’n boekje dat u vast wel eens op de rommelmarkt bent tegengekomen. Wij althans wel. Al in 1975 maakten we in onze toenmalige woonplaats Leusden voor een gulden kennis met dit 18de deel uit de serie over Pietje Puk, “de vrolijkste postbode van het hele land”. Die in dit deeltje schaatskampioen van Keteldorp wordt. Maar dat is eigenlijk niet de belangrijkste clou van het verhaal. Arnoldus vertelt in dit boekje vooral over Jan Stoppel, een stropen en gawdwief die diverse keren in de gevangenis zat, maar zich in dit boekje manifesteert als een vogelvriend die zijn leven wil beteren. Heel verrassend kwamen we een tijdje geleden een Duitse vertaling van dit boekje (uit 1972) tegen: *Pitje Puck die Sportskanone*. Hoewel de titel van deze Duitse editie geen associatie met ijs oproept, wordt Pitje Puck ook hier wel degelijk ‘Schlittschuhmeister von Kesseldorf’. Terwijl ook in deze uitgave het verhaal draait om Jakob Dauerklau, inderdaad de ‘Wilddieb’ die Arnoldus in zijn oorspronkelijke editie Jan Stoppel noemt. Aldus onze greep uit de collectie voor dit nummer van *Kouwe Drukke*. Waarbij we zelfs een keer werden verrast door het feit dat we van *Gijs staat op schaatsen* inderdaad twee verschillende edities hadden. Dat is nou precies een van de charmes van zo’n collectie.

Aly en Hedman Bijlsma

Afb. 2.

Afbeelding 1. Uit het boekje “Piet en Nel op het ijs”, door Leonard Roggeveen.
Afbeelding 2. Uit “Daantje gaat schaatsenrijden”, door Leonard Roggeveen

Stempelkaart (23)

Naam:	Ad de Boer Weideweg 51 1276 AB Huizen 035 5252492
Beroep:	Werkzaam bij de politie Gooi- en Vechtstreek
Verzamelaar:	Sinds 1978
Lid Poolster:	Meer dan twintig jaar
Topschaats:	Moeilijk te zeggen. Natuurlijk, ik heb een paar zwaantjesschaatsen, schaatsen uit de Zaanstreek, een schaats uit de achttiende eeuw, Groninger schaatsen, krulschaatsen en . Eigenlijk vind ik alle oude schaatsen 'TOP'
Bijzonder boek:	Ik heb geen bijzondere boeken. Het is een doorsnede van wat de meeste verzamelaar bezitten.
Belangstelling:	Ik ben erg geïnteresseerd in de benaming, herkomst en ouderdom van alle soorten schaatsen. Daarnaast heb ik veel belangstelling voor alles om de schaats heen, zoals gereedschappen, reclame-materiaal, catalogi, posters en winterse gebruiken.
Kouwe Drukte:	Een bijzonder welkome aanvulling op onze hobby. Kouwe Drukte verschaft een uitbreiding van het contact tussen de Poolsterleden en is een prachtige bron van informatie.
Poolster:	Een club waarin sinds vele jaren een groep mensen zich verbonden weet in dezelfde hobby. Een club die dankzij de grote inzet van enkelen overeind bleef en die flexibel genoeg is om open te staan voor nieuwe ideeën.

Iets nieuws op het ijs ..

In december 2000 werd ik uitgenodigd door een commissie die een kerstmarkt organiseerde. Deze markt vond plaats in het gymzaaltje van Ee, waar enkele hobbyisten hun spulletjes konden tonen of verkopen. In het verloop van de dag sprak een oudere dame mij aan en vertelde dat zij nog enkele schaatsen had liggen. Het waren schaatsen van haar moeder en waren destijds door de dorps-smid van Holwerd gemaakt. Aan het einde van de dag ben ik direct even langs gegaan en zij had de schaatsen al klaar liggen. Een paar 'Friese' met een wat afwijkende halsvorm en in de schenkel een onbekend merk. Gelukkig wist de eigenares het bijpassende verhaal erbij. Ik mocht ze meenemen. Na enig speuren in het provinciaal archief had ik het verhaal compleet.

De maker was:

Gerrit van der Bos
Wierum op 07-09-1856
Holwerd op 26-03 1934

Periode: 1882 – 1920
Type: Friese schaats

Stempel: GvdB

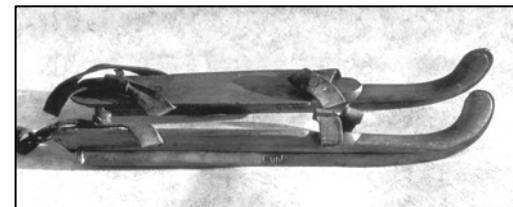

Foto 1.

Beschrijving:

Gerrit van der Bos is een zoon van Atze Freerks van der Bos (bakker van beroep) en Trijntje Kornelia Brunia en wordt geboren op 07-09-1856 te Wierum. Op 25 jarige leeftijd trouwt hij met Sjoukje Bergmans. Hij is dan grofsmid te Holwerd. Welke activiteiten hij ontwikkelt is niet helemaal duidelijk. Waarschijnlijk houdt hij zich bezig met het smids-werk van het dorp. Holwerd is een agrarisch dorp en dus zal hij bezig geweest zijn met landbouwwerktuigen en gereedschappen.

Over de schaatsen die hij gemaakt heeft is weinig bekend. Waarschijnlijk heeft hij in de wintermaanden schaatsen gemaakt die bestemd waren voor een kleine kring. Het verhaal gaat dat zijn nichtje op schaatsen reed met veel te dikke ijzers, zij kon hier slecht mee uit de voeten. Hij maakte een paar mooie Friese schaatsen voor haar met dunne ijzers. Deze schaatsen werden voorzien van een stempel. **GvdB** (zie foto 2)

Op 25-10-1892 wordt zijn zoon Atze geboren. In 1920 draagt Gerrit de smederij aan hem over. Deze zoon verkoopt, naast zijn werkzaamheden in de smederij, rijwielen en handelt in automobielen en is inmiddels een garagebedrijf en reparatie-inrichting begonnen. Later handelt hij in landbouwwerktuigen, kachels en huishoudelijke artikelen.

Nu nog is er een Van der Bos actief in Drachten. Dit is eveneens een Atze. Als bedrijfs-naam wordt G.v.d.Bos BV gehanteerd. Dit bedrijf is een landbouwmechanisatiebedrijf (handel in en reparatie van landbouwtractoren, machines en werktuigen)

Harry Karssies

Foto 2.

Leg er eens aan - expositie

In het Eerste Friese Schaatsmuseum te Hindeloopen wordt vanaf 6 mei tot 30 sept. een expositie gehouden over **Ubel Wierda**, de grootste schaatsontwerper van Nederland zoals in het boek "Op Bevroren Water" wordt vermeld. Het getoonde materiaal is alles wat er van Ubel Wierda's uitvindingen is overgebleven en komt uit de collectie van René Diekstra.

Export Friesche schaatsen naar Amerika?

Recent kwam ik in bezit van een oude Amerikaanse prijslijst waarin aangeboden werden "Dutch Skates". De verkoper, een Amerikaan, ene J. Vander Stel is ongetwijfeld van Nederlandse afkomst. Ik vermoed dat de prijslijst dateert uit ca. 1900. Als iemand het meer nauwkeurig weet, dan hoor ik dat graag!!!

NOTE.

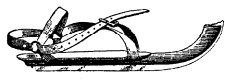
The only difference between No. 1 and No. 2 is in the style of straps.

In ordering please send size of shoe, and if straps are wanted, state which style you prefer, whether No. 1 or No. 2.

TERMS.

All orders must be accompanied by cash. Please remit by P. O. or express money order.

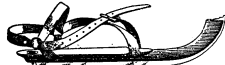
PRICE LIST
...OF...
DUTCH SKATES.

IMPORTED AND MANUFACTURED BY
J. VANDER STEL,
33 KENT ST.
GRAND RAPIDS, MICH.

In deze prijslijst worden 2 soorten schaatsen (beide model "Friesche schaats") aangeboden. De ene is geïmporteerd en de andere is zelf gemaakt. Achterop de prijslijst staat dat het verschil tussen de nummers 1. en 2. alleen het soort binding is.

Het leuke en ook interessante is, is dat ik vermoed dat de geïmporteerde schaats zeer waarschijnlijk in Nederland gemaakt is. Over export vanuit Nederland naar Amerika heb ik tot nu toe geen aanwijzingen gevonden. Dit is wellicht de eerste! Als iemand daarover

No. 1.

The Imported Skates are made up as follows:

Beach Wood Tops, Natural Wood Finish. Hand Welded Iron Steel Runner. Best Oak Tanned Leather Straps.

PRICE:

WITH STRAPS.

One pair, - - \$3.50 per pair
Six pair, - - 3.25 "

WITHOUT STRAPS.

One pair, - - \$3.00 per pair
Six pair, - - 2.75 "

No. 2.

Our Own Skate is Constructed as follows:

Selected Rock Elm Wood Top, Natural Wood Finish. Hand Forged Black Diamond Tool Steel Runners. Finely Tempered and Ground. Best Oak Tanned Leather Straps.

PRICE:

WITH STRAPS.

One pair, - - \$2.50 per pair
Six pair, - - 2.25 "

WITHOUT STRAPS.

One pair, - - \$2.00 per pair
Six pair, - - 1.75 "

meer informatie heeft, dan hoor ik ook dat graag!! Ik heb mezelf natuurlijk wel de vraag gesteld of deze schaats niet in Duitsland, en in het bijzonder Remscheid e.o. gemaakt werd. Echter, hoewel veel Nederlandse modellen daar gemaakt zijn, dit Friesche model komt niet voor op de voorbeeldbladen (Musterbuchen!) van de Duitse fabrieken. Verder is bij mijn weten een dergelijk model, gemaakt in Duitsland, nog niet in Nederland aangetroffen.

Frits Locher

Van de Redactie.

Kouwe Drukte is een uitgave van "De Poolster", verzamelkring van schaatsen en winterse objecten, en verschijnt drie maal per jaar.

Abonnement f. 40,00 per jaar inclusief verzendkosten en de omslagkosten van de jaarlijkse bijeenkomst.

Misdrukken, bezorgfouten of iets dergelijks zo snel mogelijk doorbellen a.u.b. naar:

Bart van de Peppel, Tel. 0318 416489

Redactieadres.

Bart van de Peppel

Marijkelaan 7

6721 GN Bennekom

e-mail: bwwdpeppel@freeler.nl en b.w.vd.peppel@hccnet.nl.

Leden redactie.

Tom Streng, (coördinator, redacteur)

tel. 0348 563100

e-mail: tom.streng@planet.nl

Annie Broere, (eindredactie)

tel. 0316 223081

e-mail: acbroere@hetnet.nl

Bart v. d. Peppel, (beeldredactie, fotografie)

tel. 0318 416489

e-mail: b.w.vd.peppel@hccnet.nl

Minne Nieuwhof, (redacteur)

tel. 0318 420327

Opmaak en druk.

Bart van de Peppel.

tel. 0318 416489

e-mail: b.w.vd.peppel@hccnet.nl

Leden bestuur De Poolster.

Matthy van Klaveren, (voorzitter)

tel. 0251 241492

e-mail: icu12191@euronet.nl

Huub Snoep, (secretaris)

tel. 023 5613848

e-mail: sndoos@xs4all.nl

Bart van de Peppel, (penningmeester)

tel. 0318 416489

e-mail: b.w.vd.peppel@hccnet.nl

Wiebe Blauw, (lid)

tel. 071 5283320

e-mail w.blauw@planet.nl

Ledenadministratie: B.W. van de Peppel, Marijkelaan 7, 6721 GN Bennekom. Tel. 0318 416489

Abonnement.

Verzamelaars of geïnteresseerden die zich willen aansluiten worden verzocht **fl. 40,00** over te maken op **gironummer 7753528**

t.n.v.

B.W. v. d. Peppel -INZ Poolster
Marijkelaan 7
6721 GN Bennekom

Vermeld vooral – INZ Poolster – achter B.W. v. d. Peppel! Ook bij de mededelingen vermelden waarvoor het geld wordt gestort.

Kopij

Voor het septembernummer van "Kouwe Drukte" moet de kopij

Uiterlijk vrijdag 27 juli 2001

binnen zijn op het redactie-adres. Handgeschreven, getypt, maar bij voorkeur op diskette of e-mail (e-mail: b.w.vd.peppel@hccnet.nl). Kleine berichtjes kunnen ook worden doorgebeld, maar a.u.b. niet op het allerlaatste moment.

De inhoud van artikelen in Kouwe Drukte mag zonder schriftelijke toestemming van de auteurs niet worden gebruikt voor andere publicaties.